

SÄRIMNER

KUNGSÖRS
HEMBYGDSFÖRENING
ÅRSSKRIFT 2002

Omslagets

framsida: Rekarnedräkten visas här upp av medlemmarna i Kungsörs Folkdansgille, Inga-Lena och Mariana Larsson, mor och dotter. Inga-Lenas schal är ihopfästad med det vackra allmogesmycket.

Foto: Bruno Widén

Omslagets

baksida: Bjurlingska gården som också ofta benämns Rudenschöldska gården eller Görtzbo efter en ägare ingenjör O A Görtz. Gården inköptes av Kung Karl pastorat 1973 för att användas till prästbostad.

Hembygdsföreningens årsskrift har fått sitt namn efter mytologins Särimner. Kungsörsbygden ligger vid mälerviken Galten. En seglivad galt i den fornnordiska mytologin hette "Särimner". Galten åts upp varje dag men var åter levande varje afton.

KUNGSÖRS HEMBYGDSFÖRENING

ÅRSSKRIFT 2002 med

verksamhetsberättelse för år

2001

Sjuttonde årgången

Adress: Kungsörs Hembygdsförening, Box 141, 736 36 Kungsör

Redaktör: Knut Barr, Liljevägen 8, 736 36 Kungsör

Årsskriften erhålles utan kostnad till var och en som betalar den fastställda årsavgiften till Kungsörs Hembygdsförening för fortlöpande år.

Medlemskap kan förvärfvas efter hänvändelse till föreningens kassör, Bo Skoglund, Drottninggatan 18, eller till Biblioteket.

ISSN 1401-0992

Tryckt hos Linderoths Tryckeri, Vingåker 2002

Innehåll

Förord.....	3
Magdalena Charlotta Rudenschöld (del 1)..... <i>Birger Abrahamson</i>	5
Den gamla bilden..... <i>Lennart Nelson</i>	15
Allmänningen..... <i>Arvid Pettersson, nedtecknad av Ragnar Berggren</i>	16
Sotaren som badade i punsch..... <i>Bengt Sörberg</i>	17
Kungsörsklubben W 6..... <i>Lennart Nelson</i>	20
Så var det att jobba som piga för 80 år sedan..... <i>Hildegard Eriksson f Pettersson/ Knut Barr</i>	22
Det var då det..... <i>Lennart Nelson</i>	29
Kufar i Kungsör..... <i>Lennart Nelson</i>	30
En tillbakablick på hembygdsföreningen 75 år..... <i>Knut Barr</i>	32
IOGT-arna i Kungsör höll igång under 30-talet..... <i>Lennart Nelson</i>	38
Rekarnedräkten, folkdräkten med anknytning till Kungsörsbygden..... <i>Knut Barr</i>	40
Carl XII på "lit de parade"..... <i>Lennart Nelson</i>	43
"Kasper" en särling i Kungsör..... <i>Lennart Nelson</i>	44
Verksamhetsberättelse 2001.....	47
Inkomster och utgifter under verksamhetsåret 2001.....	49
Gåvor till Föreningen.....	50
Författarna i årets Särimner.....	50
Föreningens medlemmar.....	50

Förord

Innehållet i årets Särimer, den sjuttonde i ordningen, innehåller bl a flera artiklar om personer med olika anknytningar till Kungsörsbygden.

En av dem handlar om Magdalena Rudenschölds spännande levnadsöde. Hon bodde en kort tid hos sin bror i nuvarande prästgården i kvarteret Rudenschöld (för närvarande uthyrd till privatperson).

Gården uppfördes troligen av advokatfiskal Tomas Bjurling, som kom till Kungsör i början av 1790-talet. Hans bror Lars var komminister här 1765-1779 och hans syster Sara var gift med gästgivaren i Kungsör, inspektor Jonas Forsman.

I början av 1920-talet bodde överstelöjtnanten och kammarherren greve Bengt Rudenschöld i den Bjurlingska gården. Han hade då slutat sin anställning vid hovet sedan hans syster Magdalena Rudenschöld, hovfröken vid Gustav III:s hov, råkat ut för en svår skandal.

I denna gård som också kallas Görtzbo efter ägaren ingenjör Görtz bodde långt senare också Birger Abrahamsson. Han fick då höra talas om att Magdalena Rudenschöld hållits fängslad på gården. För att utröna sanningshalten i detta och få fram en bild av henne, har han studerat biografier och andra skrifter och sedan skrivit en intressant uppsats om henne. Uppsatsen har av utrymmesskal delats upp i två delar, varav den första publiceras i denna årskrift.

Som framgår av uppsatsen besökte Magdalena en hälsobrunn i Kungsör. Det var förmodligen hälsokällan i Runna, omskriven i Särimer 1994. Enligt en tidningsartikel av David Norrhammar finns Magdalenas namn skrivet med stora sirliga bokstäver i en av gårdens garderober, men numera dolda av brädfordring.

Lennart Nelson har som vanligt letat fram gamla bilder och skrivit ner intressanta uppgifter och kuriosa, från 1900-talets Kungsör.

Så kallade *original* finns kanske fortfarande, men syns inte i dagens samhälle. För några tiotal år sen kunde man emellertid se flera här i Kungsör. Lennart Nelson ger här en fin bild av en särling, gårdfarihandlaren Kasper, som ofta sågs i bygden.

Sotaren som badade i punsch, är rubriken på en otrolig men sann historia, om vad som hände en ambulerande skorstensfejare, skriven av Bengt Sörberg.

Hildegard Pettersson skrev dagbok när hon på 1920-talet, som 20-åring, jobbade som piga. Dagboken utgör idag ett intressant tidsdokument för dåtidens förhållanden.

Något som kanske inte är så känt är att Kungsör har en folkdräkt, Rekarne-
dräkten. För att det ska framgå hur den ser ut är den avbildad i färg. Det är
första gången som Särimer har en färgbild och det kan ju passa bra detta år
då hembygdsföreningen fyller **75** år.

Bruno Widén har liksom tidigare år välvilligt lånat ut foton från sin omfattande
fotosamling och också tagit nya foton enbart för årsskriften.

Förhoppningvis ger skriften ett gott utbyte, men hör gärna av dig om sånt
som du tycker borde vara med kommande år! Kanske flera tycker att det
borde finnas mer bilder från Björskog, Kungs Barkarö och Torpa. Sanningen
är den, att det knappt finns några i arkiven. Med förvissningen om att det
tagits många fotografier genom åren ber vi dig att leta fram bilder från för-
gången tid och låna ut dem till hembygdsföreningen. Det skulle vi sätta stort
värde på. Allt är av intresse. (Ni får tillbaka bilderna)

Knut Barr
Årsskriftsredaktör

Magdalena Charlotta Rudenschöld

1766-1823

Av Birger Abrahamsson

MAGDALENA CHARLOTTA RUDENSKÖLD
Målning av C. F. von Breda. Hofors, Gästrikland

Magdalena Rudenschöld

Enligt gamla påståenden i Kungsör skall Magdalena Rudenschöld under viss tid hållits fångslad i Kungsör, närmare bestämt på gården Görtzbo i kv. Rudenschöld.

Många gamla Kungsörare säger sig ha hört påståendet men är vanligen skeptiska till sanningshalten. Vid gjorda förfrågningar har min nyfikenhet stegrats, och jag har därför genom bl.a litteraturstudier sökt klarlägga om det finns någon sanning i påståendet.

Jag har inte funnit några uppgifter som styrker påståendet om fångenskap på Görtzbo men väl några rader som ändå påvisar viss anknytning till Kungsör.

Magdalena skriver brev till en vän:

*"jag reste sedan från Frankrike till Svejtz, detta lyckligaste af alla Länder, för dess invånares Dygd och Gudsfruktan. Återkommen därifrån, bedragen af fagra löften, och till min hälsa ett offer af Sverges kalla Clitmat, från hvilket jag var afvänd. Jag bor hos min äldsta bror i Vestergyn, men är kommen till **Kungsör** på ett par veckor för att nyttja den hälso Brun som här finnes;. Mindre kåstsam, och mindre Verdslig än de namnkunniga Brunarna".*

Bengt Rudenschöld, en bror till Magdalena, kapten i Svea Lifgarde: Wieselgren berättar: *Det förefaller som om han varit en svag och godhjärtad natur. Wieselgren anför efter en anteckning av överceremonimästar Hauswölff, att Bengt Rudenschöld av sorg över systemens öde skulle förfallit till spritdrickning, som förkortade hans liv. Han överlevde emellertid system och dog, ogift, först 1824 på **Kungsör**.*

Thure Rudenschöld, en äldre bror till Magdalena, kopierar och vidimerar ett gåvobrev:

"Såsom ett svagt prof af min erkänsla för den omvårdnad Mamselle Inga Lisa Lindberg haft om min Salli fru mor Riksrådinnan Rudenschöld, har hon af mig undfått En årlig pension, stor 20 Rjesdaler gångbart mynt, Tages af den andell, jag har att ärhålla af Sturefors och Allumbruks Råntorne, och hvilka 20 Rjesdaler faller henne efven till godo efter min död, Tagne af Samma medel.

Kroppfiäll den 17 februari 1814

Madl Rudenschöld.

Likheten med originalskriften intygar

Kungsöhr 6 april 1823

Th Rudenschöld Reg-t Adjutant.»

Det är som synes inte många händelser med anknytning till Kungsör som framkommit. I och för sig roligt att få veta att det funnits en hälsobrunn i Kungsör. Att de båda bröderna Rudenschöld haft anknytning till Kungsör är tydligt. Båda var yrkesmilitärer, kapten resp överstelöjtnant. Den yngre brodern slutade sina dagar här. Den äldre tycks ha haft något slags militärt kontor på orten. Kanske finns det här trådar som leder mot Görtzbo och kvarteret Rudenschöld. Varför heter förresten kvarteret Rudenschöld?

Fortfarande är frågan om Magdalena Rudenschölds eventuella vistelse på Görtzbo, liksom flera andra frågor obesvarade. Detta motiverar och lockar till fortsatt grävning i annalerna

Vid genomläsning av biografier och andra skrifter om Magdalena Rudenschöld fann jag hennes levnadsöde så intressant och spännande att jag tecknade

ner en del fakta och spektakulära händelser vilka jag sammanställt i följande skildring.

Glimtar ur Magdalenas barndom och ungdom. Livet som hovfröken och hennes relation till Gustav Mauritz Armfelt.

Åtalet för landsförräderi, domen och straffet samt det hårda livet efter avtjänat straff.

Magdalena Rudenschölds bakgrund

Ätten Rudenschöld är av tämligen ung adel. Magdalenas farfar var en värm-ländsk präst, Thorsten Rudén. Han deltog i riksdagar under Karl XII. Mot slutet av sitt liv var han prästeståndets talman. Han var en nitisk, duglig och red-bar man. År 1719 valdes han till biskop i Linköping. Samma år adlades han enligt den tidens sed, d.v.s. inte han själv men väl hans 14 barn. Thorsten Rudén dog år 1729.

Rudéns son Karl 1698-1783 (Magdalenas far) var den som kom att göra det nya adelsnamnet känt och aktat. Han var jurist och kom att göra en lysande politisk karriär. Av de höga ämbeten och titlar han uppehöll kan följande vara värda att nämna:

Minister i Berlin. Som sådan förhandlade han fram ett mycket förmånligt giftermålsavtal mellan kronprins Adolf Fredrik och +++++ Invalides i Vitterhetsakademien 1736. Blev hovkansler 1736. Blev medlem i Riksrådet 1761. Erhöll grevetitel 1770.

Gifte sig 1756 med högadliga Sophie Bielke varigenom Rudenschölds fick en välbehövlig injektion av mörkblått blod. Vid Sophie Bielkes död ärvde Rudenschöld bl.a. godset Beateberg i Uppland samt Arvfurstens palats i Stockholm. Ändå fortfor Rudenschölds ekonomi att vara mycket ansträngd. Karl Rudenschöld dog 10 juni 1783.

Barn i äktenskapet: Thure Gabriel f.1760, Caroline f.1763, Bengt f.1764 och Magdalena f.1766.

I det goda och bildade hemmet åtnjöt den livliga och begåvade Magdalena tillsammans med sina syskon en vårdad uppfostran, varvid huvudvikten lades på franska språket.

Magdalena Rudenschöld / Maurits Armfelt

Endast 17 år gammal fick Magdalena tjänst som hovdam åt Gustav III:s syster Sofia Albertina och som sådan väckte hon omedelbart stor uppmärksamhet. Hon var vacker, begåvad och sällsynt tilldragande. Vid hovet blev Magdalena / Malin eller Malla, som hon omväxlande kallades av sina vänner, genast omsvärmad av beundrare. Hon kunde snabbt gjort ett mycket gott parti, då den rike Adolf Ludvig Stjärneld friade till henne. Men livet lekte och hon

utbad sig om tre års betänketid. Senare nobbade hon även kungens bror hertig Fredrik som ville gifta sig med henne på villkor att hon inte skulle kräva att bli prinsessa. *"Jag älskade honom ej och vägrade hans önskan"* skriver hon i sin dagbok.

Det var vid denna tid, 1784, som Magdalena Rudenschöld träffade:

Gustav Mauritz Armfeldt, 1754 — 1814.

Gustav Mauritz Armfeldt blev Magdalena Rudenschölds öde. Men hennes kärlek skulle inte skänka stor lycka utan desto hårdare prövningar.

Armfelt var en av sin tids mest populära män. Han var intelligent och kvick, och hade i hög grad förmågan att föra en roande spirituell konversation. Han var en sin tids playboy, världsman, överdådig, lättsinnig och en Don Juan av stora mått. Hans popularitet sträckte sig långt utanför landets gränser och han uppbar stort förtroende hos flera europeiska regeringar och kungahus.

Kung Gustav III hade påtagligt stort förtroende för Armfelt. I realiteten var han den som hade störst makt i rikets styrelse. Bland de ämbeten han uppehöll kan nämnas överståthållarämbetet. Hans favoriserade ställning sågs med ovilja och avund hos övriga makthavare, och skulle i den maktkamp som följde efter kungens död, ligga honom till last.

Då Armfelt sensommaren 1784 återvände från en resa till Italien träffade han för första gången Magdalena Rudenschöld. Tycke uppstod och inom kort

hade hovfolket utsett dem till ett slags äkta par. Deras förhållande blev mycket mer hållbart än Armfelts övriga dito som oftast var av typen "one-night stand". Armfelt var vid denna tid förlovad med Hedvig De la Gardie. Magdalena var mycket besvårad av detta och försökte hemlighålla deras förbindelse. Armfelt brydde sig inte det minsta. Detta var typiskt för deras respektive personlighet. Magdalena tog allvarligt på det mesta medan Armfelts samvete på intet sätt påverkades av otrohet och andra klandervärda handlingar.

Armfelt och grevinnan De la Gardie gifte sig år 1785. Att han gifte sig med henne och inte med Magdalena, som han verkligen älskade, berodde på att Gustav III önskade att han skulle gifta sig med grevinnan. Hon var den rikaste och förnämsta medlemmen av hovet och förtjänade enligt kungen att gifta sig med den mest lysande manliga medlemmen.

Operamaskeraden

Den 17 mars 1792 föll skottet på operamaskeraden som ändade en lysande epok i Sveriges historia. Kungen levde ytterligare några veckor under vilken tid successionsfrågor och regeringsbildning diskuterades. Den stora frågan var hur landets styrelse skulle utformas efter kungens död. Gustav: III:s son prins Gustav Adolf var för ung att axla kungamanteln varför en förmyndarregering måste utses.

Gustav III ogillade att hans bror hertig Karl skulle bli hans ersättare och prinsens förmyndare. På sin dödsbädd begärde han att få göra ett tillägg till sitt testamente vari han frantog hertig Karl alla dennes förutsatta ställningar. Hertigen skulle få sitta med i konseljen men praktiskt taget utan makt. Omedelbart efter kungens död bröts testamentet i närvaro av bl a hertig Karl. I den allmänna oreda som rådde i "dödsrummet" förstörde hertigen testamentet och ogiltigförklarade detsamma med motiveringen "olaglig bevittning". Vi vet därför inte vad som stod i tillägget men med största sannolikhet stipulerades att Armfelt skulle överta alla de skyldigheter och rättigheter som enligt reglementet skulle övertagas av hertig Karl inklusive förmyndarskapet för kronprins Gustav Adolf

Den regering som bildades efter Gustav:s III död bestod till stor del av Jakobiner, alltså motståndare till Armfelt som var en hängiven Gustavian. Armfelt satt dock med i regeringen och han bibehöll sitt ämbete som överståthållare. Han motarbetades metodiskt av jakobinerna. Idag skulle det heta att han var utfrys. Han var emellertid fortfarande omåttligt populär i vida kretsar och motståndarna förmådde därför inte rubba hans ställning. Otrivsel fick Armfelt att söka sig utomlands. Han besökte flera europeiska hov och övervägde erbjudanden om höga ämbeten hos bl. a kejsarinnan Katarina II av Ryssland, utan att bestämma sig för antagande. Armfelt åberopade ett gammalt löfte från hertig Karl om posten som generalguvernör över Pommern med bibehållande av sitt regemente, sin pension och sin befattning som överstekammarjunkare. Löftet uppfylldes emellertid inte. Efter mycken tvekan antog han ett erbjudande från svensk sida om en ministerpost i Italien.

Kärleksförhållandet mellan Magdalena Rudenschöld och Gustav Maurits Armfelt hade nu pågått i mer än tio år. (Malla var nu 27 år) I sin självbiografi berör Magdalena de samvetsförebräelser hon led av. Hon var fullt medveten om hur orätt hon handlat mot Armfelts hustru. Hon försökte också länge hemlighålla förhållandet men hovskvallret fick en godbit då Magdalena blev gravid. Prinsessan Sofia Albertina lät Magdalena följa med på en resa till Tyskland där hon födde en flicka som emellertid snart dog.

Armfelts förhållande till dessa båda kvinnor, som han friskt bedrog så snart tillfälle gavs, var dubbelbottnat. För sin hustru hyste han en varm beundrande tillgivenhet under det att Magdalena var föremålet för hans passion.

Magdalena å sin sida förblev trots många anbud Armfelt trogen. Och beundrare saknades inte. Under en av Armfelts många resor 1792, började hertig Karl en intensiv uppvaktning. Hon tog hans efterhängsenhet från den skämtsamma sidan och gjorde sig lustig över den både i brev och bland sina vänner, vilket sedermera skulle stå henne dyrt.

Med Armfelt uppehöll hon under denna tid en livlig brevväxling. Som ett litet prov på hennes sätt att skriva lämnas här ett brottstycke ur ett brev skrivet i juni 1792:

"Jag fick just nu, min dyra och ömma vän, ditt brev av den 18. Vilken livlig tacksamhet hyser jag ej för den noggrannhet, varmed du meddelar mig nyheter ifrån dig, emedan dessa utgör mitt livs enda behag, då jag är berövad lyckan att se dig. Men vad du än må säga för att övertyga mig det din feber upphört, så har jag ej mera något förtroende till din hälsa; med din känsliga själ, som nu blivit träffad av oupphörliga slag, med din inbillning, som beständigt blivit skakad genom sorgliga tilldragelser, måste din fysik, redan alltför mycket försvagad av sorgen, slutligen därigenom bliva ett offer. Ack, min vän, om hoppet att din älskarinna delar dina sorger, kan skänka någon tröst, så var övertygad att hon på bekostnad av sitt liv skulle vilja bereda dig vore det ock den allra ringaste. Ifall dina grymma fiender behålla överhanden, om deras förslag gå i fullbordan, blir Malin alldeles utom sig, och jag skulle ej kunna leva två dagar utan dig i ett land, där otacksamheten och brottet segra över de mest hedersamma medborgares ypperliga och upphöjda känslor, och ifall mitt öde så skickar, vill jag hellre i främmande land tigga mitt bröd, än i evighet orena min blick genom åsynen av dessa usla människor som bilda dagliga sällskap. Emellertid försäkrar jag dig, att den nyhet du berättar mig ännu ej spritt sig i huvudstaden, ty jag skulle eljest nog fått höra den, emedan man är synnerligen angelägen att underrätta mig om allt vad där säges, och flera med vilka jag talat hava ej en gång viskat därom. Hertigen kom hit på en stund i går morse. Vid dejeunern överhopade han mig med artigheter, men undvek på ett tillgjort sätt att tala med mig om dig. Då man ej har ett rent samvete, fruktar man sanningen. Någon sade mig, att han denna gång besökte oss, för att stiffta fred med sin kära gemål, med vilken han skall hava haft en allvarsam träta i måndags om morgonen före sin avresa till lägret eller kanske i söndags om afton. Grova ord, ja ovetta ha å omse sidor ej blivit sparade i vittnens närvaro.."

Brevskrivarkonsten var stor på 1700-talet. Man beslagtogs inte mindre än 1400 brev från Magdalena till Armfelt. De flesta med betydligt allvarigare innehåll än det ovan saxade. Konfidentiella och hemliga meddelanden skrevs alltid i chiffer. Både avsändare och mottagare måste därför ha en speciell nyckel för att kunna korrespondera.

Revolutionsplaner

Armfelt bad i sina brev Magdalena om upplysningar av politisk natur. Det var uppenbart att Armfelt umgicks med planer på en come back i det svenska politiska toppskiktet. Magdalena blev på så sätt en slags spion och blev med tiden mer och mer involverad i Armfelts planer. Så djupt involverad att hon successivt blev en slags sambandsofficer i den grupp Gustavianer som planerade ett maktövertagande i Sverige.

De yttre konturerna av Armfelts och Magdalena Rudenschölds kärlekssaga är kända av eftervärlden. Hon älskade honom med självuppgivelse och med den blindhet som går hand i hand med den stora passionen. Denna blindhet förde henne in på farliga vägar, in i politiska sammanhang som hon inte lyckades bemästra. Och han, den bortskämda charmören, utnyttjade henne hänsynslöst. Inte nog med att han utnyttjade henne och bedrog henne, han kritiserade därtill ofta det sätt på vilket hon utförde hans uppdrag, som många gånger gick över hennes förmåga. Tonen i hans brev är ibland gnällig och irriterad och han tycks aldrig ha gjort klart för sig, vad denna kvinna redan offrat för honom.

Den "Svenska Säkerhetstjänsten SÄPO" eller motsvarande hade börjat fatta misstankar om att Armfelt och en falang kring honom umgicks med omstörtande planer. Armfelt vistades under långa tider utomlands bl.a. för att uppehålla sin post som minister i Italien, men korrespondensen var livlig, både med Magdalena Rudenschöld och övriga "sammansvurna". Spaningsarbetet bedrevs då som nu hemligt. Till stor del koncentrerades spaningarna på den livliga korrespondensen. Bl.a. genom öppnande och kopierande av brev som passerade postkontoret i Hamburg. De viktigaste breven var dock skifferade och i avsaknad av nyckel var breven inte särskilt komprometterande. Armfelt var f.ö. så stor i Sverige att man inte riktigt vågade sig på honom.

Arresteringen

I slutet av år 1793 hade "SÄPO" samlat bevis nog för ett tillslag. Natten mellan den 17 och 18 december anhölls hovfröken grevinnan Magdalena Rudenschöld, kungl. sekreteraren Albert Ehrenström och tre officerare, varefter snabbt ytterligare arresteringar följde. Misstankar fanns givetvis även mot Armfelt. Han befann sig utomlands och anhölls ej i detta sammanhang, och såvitt jag kan se, ej heller senare.

Om detaljerna vid arresteringen, som ägde rum i hennes bostad i Sofia Albertinas palats (numera Arvfurstens palats) berättar hon själv i sina memoarer: *"Den 17 december blev jag klockan tolv om natten arresterad av*

Aminoff, översten för livregementets husarer. Med honom inträdde i min säng kammare (ty jag låg och var insomnad) justitiekansler Lode, polismästaren Ullholm, en major Bratt, officeren av vakten, polisbetjänter och en soldat med dragen sabel, som ställdes vid huvudgården. Ullholm tog mina nycklar och öppnade alla mina lådor och skåp - men fann inga andra papper än hertigens mångfaldiga och långa kärleksbrev, skrivna i den mest ömkansvärda ton över min så kallade grymhet". Hon fortsätter: "Sedan polismästaren tills klockan tre om morgonen förgäves sökt överallt, bortgingo alla, utom major Bratt, en dålig varelse, officeren av vakten och soldaten. De ställde sig vid sängen, med ögonen fastade på mig; detta var mig obehagligt. Jag ville draga ihop mina gardiner för att befria mig därifrån; det nekades mig. Jag bad då att få stiga upp, och anhöll länge att få vara allena denna minuten - men erhöll det ej annorlunda, än att soldaten åtminstone skulle stå vid dörren..."

Under den närmast följande tiden (Jul och Nyår) fick hon, dag och natt bevakad av två officerare, stanna i sina rum.

Den 19 januari fick Malin besök av justitiekansler Lode och en notarie. Lode påpekade att Malin redan vid arresteringen meddelats om att arresteringen var påkallad av den brevväxling hon haft med Armfelt och att breven antytt en "ny statsvälvning" och att hon därvid sammangaddat sig med andra upproriska och likasinnade personer. Lode påpekade, dumt nog ur egen synpunkt, att eftersom vissa brev helt, och andra delvis, var skrivna i chiffer, kunde man inte helt klarlägga själva planen och de inblandades namn. Han krävde därför att Malin skulle lämna ut chiffernyckeln och bekänna. Varje förtigande skulle betraktas som en ny brottslighet. Malin behöll fattningen och svarade att hon inte kunde yttra sig om brevens innehåll om de inte förelades henne och att de omöjligt kunde korrekt tolkas eftersom hon bränt upp nyckeln före arresteringen.

Att leda förhören utsågs en mycket impopulär person, polismästare Magnus Ullholm. Förhören fortsatte dag efter dag med ständiga krav på att Malin skulle tolka brevens innehåll samt erkänna sin brottslighet. Förhören hölls ständigt i en insinuant och otrevlig ton, ofta hotfull och ibland insmickrande med löften om mildring om hon erkände. Någon försvarsadvokat förekom inte. Malin försvarade sig ytterst skickligt. Endast vid ett fåtal tillfällen kunde hon beslås med lögn. Hon förklarade att den sanna dechiffrieringen visade att dessa brev var av erotisk natur som omöjligt kunde angå någon annan än henne själv och Armfelt. Ullholm trodde knappast på den förklaringen.

Som exempel på i vilken anda förhören hölls saxas följande utdrag ur ett förhørsprotokoll:

/ ett brev till Armfelt i oktober 1793 hade hon berättat att hertigen var mycket ovänligt inställd mot honom. Vidare hade hon skrivit, att hans återkomst skulle uppfattas av hertigen som en signal till dennes egen undergång, vilket enligt Ullholm var ett bevis så gott som något på att hon ansåg, att Armfelts återtagande av makten var liktydigt med hertigens tillbakaträdande. Av

denna sin slutsats drog han nästa slutsats, nämligen att hon i sina "revolutionsplaner" gått mycket längre än hon bekant, i det hon gjort anslag kanske inte direkt mot hertigens "dyra liv" så dock för att på ett eller annat sätt söka skilja honom från regentskapet.

- Jag trodde verkligen, att jag tillräckligt klarlagt, att jag inte stämplat mot hans kunglig höghet hertigens liv eller regering, svarade hon, och att jag bli vit befriad från varje misstanke att ha inlåtit mig på något så avskyvärt. Denna tolkning av mitt talesätt strider ju uppenbart mot mina ordalag, varför det är fullständigt orimligt att tillvita mig en så brottslig och gruvlig föresats. Jag hade samma dag, som jag skrev, talat med hans kunglig höghet, och det var han och icke jag, som antydde, att baron Armfelts återkomst skulle betyda hans eget fall. Jag upprepade hans ord för baronen för att visa, hur långt hans ovänner har kommit, när det gäller att göra honom förhatlig i hans kunglig höghets ögon. Polismästaren invände, att hon i samma brev hade framhållit "att tiden ej var inne" förrän kungen fyllt sexton år, ett uttryck som han måste uppfatta som bevis på att tankegången var den, att hertigen skulle skjutas åt sidan genom o.s. v.....

- Nå, frågade Ullholm, av vem hade fröken besök på eftermiddagen den 17 december?

- Jag var ensam hela eftermiddagen.

- Det är besynnerligt, att fröken förnekar detta. Flera personer har tydligt sett en karl, klädd i mörk rock, sitta vid ett bord vid fönstret, medan en annan person gick av och an på golvet bakom honom. Det saknas alltså inte bevis. Det är därför bäst att bekänna sanningen. Ett envist nekande i en så klar och tydlig sak, ger ju anledning till tvivel på uppriktigheten av frökens bekännelser.

- Jag är säker på att ingen besökte mig den eftermiddagen. Timme för timme erinrar jag mig vad jag gjorde, o s v jag förstår inte att fröken kan envisas med att neka, då jag har fullständig bevisning.

- Den dagen var jag fri, avbröt hon häftigt, och jag hade rättighet att taga emot vem jag behagade, jag kan inte begripa, varför herr polismästaren håller på med det här. Det är ju inte ett brott att taga emot besök! Om någon varit här, skulle jag sannerligen inte förtiga det.

Ullholm fortsatte emellertid med sina indiskreta frågor: - Har fröken någon kväll i höst varit på Fiskaretorpet med överstelöjtnant Sandels?

Nu var hon uppretad:

- Det överensstämmer inte med mina vanor att fara ut på värdshus - allra minst vid en sådan tid på dagen, jag kan heligt försäkra, att jag nätt och jämnt är bekant med överstelöjtnant Sandels, och att jag inte talat med honom sedan 1789. Desslikes behöver jag inte gå på värdshus för att träffa dem jag önskar tala med. Om jag hade onda avsikter, skulle ju för övrigt ett värdshusbesök vara ett utmärkt sätt att väcka uppmärksamhet! Jag har haft full frihet att taga emot folk i mina rum, och så gott som varje förmiddag har ett flertal personer gjort visit.

Därmed var det slut för dagen med Ullholms frågvis

Den 2 januari återkom han emellertid och upprepade sitt tema: fullständig bekrännelse. Men han bemöttes som vanligt av hennes försäkringar om att hon redan bekant allt och därför inte hade något att tillägga.

- Jag vill bara meddela, att om fröken inte genast vill bekänna allt vad som är fröken kunnigt, så får fröken finna sig i att i morgon bli förflyttad till ett allmänt fängelse.

- Jag har inte mer att bekänna och jag underkastar mig vad som helst, hellre än att jag skulle avvika från sanningen. Jag har endast en begäran: att få tillåtelse att taga en piga med mig.

Något svar på denna önskan kunde polismästaren emellertid inte omedelbart ge.

När han följande dag återkom, inskränkte han sig till att förhöra henne om vissa chiffer i ett av breven. Färdig därmed lät han forsla henne till ett fängelserum i Kungshuset, (nuvarande Wrangelska palatset) för övrigt samma kalla rum under Kammarkollegium, i vilket kungamördaren hade förvarats. Hon tilläts dock att ha "en piga" med sig.

Förhören fortsatte i inkvisitorisk anda, dag ut och dag in under hela januari månad. Malin tvingades tillbringa all sin "lediga" tid i den kalla och fuktiga fängelsecellen. Hon hade nu oavbrutet varit frihetsberövad sedan den 17 december föregående år. Förhören koncentrerades fortfarande på hennes korrespondens med Armfelt. Hon pressades hårt med en förhörsteknik som gick ut på att samma gamla frågor omformulerades, nästan till oigenkännlighet, och förutsatte man att Malin då skulle trassla till sina svar så att lögnen kunde avslöjas. Malin försvarade sig dock med sådan skicklighet att man inte lyckades bevisa någon brottslighet. Ett felaktigt och graverande svar gav hon dock. I ett tidigt förhör hade hon uppgivit att ett visst nummer i chiffrertabellen "troligen" betydde major Uggle. Nu måste hon dock medge att numret betecknade kungen. Hon åberopade dock att hennes tidigare tolkning var en ren gissning då hon inte kunde alla nummer utantill. Man kan inte klandra Ullholm för att han inte denna gång trodde på hennes förklaring. Det skulle också sedermera visa sig att hon hade hela tabellen klar i sitt intelligent huvud.

Källor och litteratur:

Domen över M. Rudenschöld. Yngve Lyttkens

Biografi: M. Rudenschöld. Svenskt Biografiskt Lexikon

Ekot av ett skott. Alf Henrikson

Biografi, M. Rudenschöld, Lilly Lindwall 1917

Kärleks ljuva plåga. Per-Martin Hamberg

Den gamla bilden

Av Lennart Nelson

Det brukar heta att en bild säger mer än tusen ord, men det stämmer ganska illa när det gäller detta ålderstigna foto som letats fram ur hembygdsföreningens bildarkiv. Bilden skulle minst av allt kunna användas som illustration till de "Muntra fruarna i Windsor". En text på bildens baksida berättar dock att damerna tydligen inte haft något att muntras åt.

Å andra sidan sett så var det minsann inte vanligt att man log mot dåtidens kameraobjektiv - det var allvarliga saker att posera inför fotograf Ingeborg Dahlbergs kamera.

På fotots baksida kan nämligen läsas följande:

-Till Pastor Eckerbergs. Med tack för allt deltagande. Hedvig von Post, Hedvig von Post f Ridderstolpe, Anna Reijel f von Post, Eva von Post, Alice von Post och Louise von Post.

Det hade av allt att döma hänt något tragiskt inom familjen och man ville tydligen visa sin tacksamhet gentemot pastor Eckerberg och hans närmaste.

Allmänningen

Berättat av Arvid Pettersson Böcklinge Lista

Arvid Pettersson berättade detta för mig när han gjorde rörmokeriet när jag byggde huset 1969.

Tidpunkten för innehållet i berättelsen måste ha varit sekelskiftet 1800-1900.

Det var en samling bönder utanför Kungsör. De hade en allmänning. Det var skog och slogar som de ägde tillsammans och utnyttjade som bete till sina ungdjur på sommaren. Detta område var omgärdat av stängsel så inte djuren skulle rymma, helt enkelt en gärdesgård. Denna gärdesgård måste ju underhållas varje år. Så hade de byamöte på våren om årets underhåll av allmänningsgårdsgården.

På mötet beslöts att man midsommarveckan skulle utföra detta arbete när vårsådden var slutförd. Arbetet beräknades att ta två dagar. Man skulle börja på måndagen. Den här allmänningen låg ganska avlägset ifrån gårdarna så man beslöt att övernatta i skogen. Då var det någon som tyckte att de borde åka till nederlaget i Kungsör och inhandla en kanna brännvin att ha på kvällen som dryck till det salta fläsket. (En kanna riksmått år 1665 = 2,67 liter. Kungsörskannan från Kungsörs bleckplåtslageri år 1848 innehöll 4,8 liter). Ja så skulle det bli. Men det blev inte beslutat vem som skulle fara in till Kungsör och inhandla kannan.

Veckorna gick och när det började närma sig midsommar så litade de inte riktigt på varann. "Det är bäst jag åker in till Kungsör och handlar en kanna så vi inte blir utan", tänkte de. Följden blev att var och en hade med sig en kanna brännvin upp till skogen när de skulle stänga gärdesgård.

Så gav sig var en av för att träffas på allmänningen på avtalad tid. Första dagen gick bra med arbetet. Men så blev det kväll och festen började med mat och överflödigt med dryck. Nästa dag blev det inte så mycket stängsel gjort, de hann ej bli klara så att det beslöts att övernatta en gång till. Maten var i det närmaste slut med det fanns rikligt med brännvin kvar, så det gjorde inte så mycket. Tredje dagen blev inget gjort, man började festa redan på förmiddagen. Men nu började hungern göra sig gällande, men det löste sig för av bönderna hade tagit sina kvigor med sig från början och de kvigorna gick tjudrade på ängen. Man såg helt enkelt ut den tjockaste kvigan och slaktade den. Så hade man tillräckligt med sovel. Det var värre med saltet som saknades, men det fanns ju brännvin att krydda med.

På midsommaraftonens morgon var hustrurna oroliga för vad som hänt, eftersom ingen kom hem, de skulle ju bara vara borta två dagar. Så en av hustrurna selade på en häst och spände för en vagn och begav sig åstad upp till allmänningsskogen för att se efter. Men när hon kom fram så hade festen nyss

börjat så det vara bara att vända hem och meddela de andra hustrurna vad som stod på. De lär inte komma hem förrän brännvinet är slut meddelade hon de andra hustrurna.

Upptecknare: *Ragnar Berggren Gillberga-Lista Hembygdsförening.*

Sotaren som badade i punsch

Av Bengt Sörberg

Sedan 1877 bedrev affärsmannen A.F Hagström här i Kungsör en stor spritfabrik för brända och destillerade drycker. Man importerade stora liggare med konjak och likör, som förskars och buteljerades. Genom uppköp av Reymersholmsbolaget blev Hagström den störste ägaren i AB Sveriges förenade spritförelädlingsverk, som hade utminuteringsställen på 99 platser i Sverige, från Ystad till Haparanda. Vid sekelskiftet 1900 var Hagström den helt dominerande personen i Kungsör, som i kraft av sin stora förmögenhet hade den politiska makten i samhället. Rösträtten graderades enligt den så kallade "Fyrskalan", som var baserad på hur stor inkomst och förmögenhet, som den röstberättigade hade.

På Hagströms spritfabrik hade man eget punschkokeri. Punsch var vid denna tid en mycket populär dryck som framställdes genom långsam uppvärmning av socker och vatten och som tillsattes med arrak och sprit samt slutligen smaksattes med cognac. Sockerhalten i punsch är 25-30 %. Själva punschkokningen utfördes i en stor gryta, som rymde ca 1 000 liter. Grytan var inmurad i en pannmur, som eldades med ved. Då det var lågt i tak i punschkokeriet hade man tagit upp ett stort luckförsett hål i taket ovanför grytan, för att avleda värmen och erhålla en någorlunda dräglig arbetsmiljö. Luckan kunde öppnas och stängas med en stång. Vid sekelskiftet var det "RunnaKalle", som var punschkokare. Kalle hade stränga order att strikt följa ett recept, som Hagström hade utformat. Hagströms stora intresse för hästar manifesterades av att hans finaste punsch benämndes "Hästens punsch".

Bengt Schelin har i sina minnesanteckningar från ungdomsåren i Skillingeby, en kort beskrivning av luffarnas tillvaro.

" De mest intressanta var yrkesluffarna. "Sotar" Eriksson var väl den mest kände i mina hemtrakter. Han kom varje år och sotade skorstenarna, för vilket han bjöds på mat och ibland brännvin, där sådant fanns hemma. Jag minns fortfarande när han stod på taken och sotade och sjöng luffarvisor. Sedan han hade sotat i några stugor fortsatte han till nästa by och på det sättet, tog han sig runt i landet, för att sedan återkomma till Skillinge nästa år."

Sotar Eriksson led av en näst intill "osläcklig törst" efter alkoholhaltiga drycker, och det är därför inte så konstigt, att det var ovanligt välsotat i skorstenarna i den Hagströmska verksamheten. Förutom spritfabriken var Hagström ägare till flera stora gårdar bl a Svarthålls säteri. Alla som arbetade åt Hagström hade som extra löneförmån, att varje dag stärka sig på krogen med ett dricksglas brännvin. En försommardag anlände SotarEriksson till Hagströms, för att sota skorstenen och pannmuren i punschkokeriet. "RunnaKalle" fick order om att släcka ner brasan i pannmuren, vars gryta var fylld av välsockrad punschblandning. Under tiden elden slocknade, fördrev Eriksson tiden med att stärka sig på krogen med gratis brännvin. Efter ca en halvtimme kom Kalle in på krogen och meddelade, att nu kunde Eriksson gå ut och sota. Kalle bytte plats med sotaren, som på något "runda fötter" gav sig upp på taket och lyckades äntra skorstenen. Stående på något vingliga ben på skorstensblecket, började Eriksson sota skorstenen. Plötsligt gjorde han en överhalning och föll från skorstenen genom den öppna ventilations-

Hagströmska gården, tv. Gästgivargården. 18

luckan, rakt ned i den söta halvljumma punschblandningen i grytan. Eriksson lyckades komma i grytan med fötterna före och punschblandningen dämpade fallet. Något mörbultad, men fortfarande vid liv lyckades sotaren själv kravla sig ur grytan och hamna på golvet, men där sackade han ihop och blev lig-gande avsvimmad.

Kalle satt på krogen och väntade på att sotaren på nytt skulle uppenbara sig, för att få sin lön, men då det gått nästan en timme, började Kalle ana oråd och då han kom ut i punschkokeriet fann han sotaren i ett bedrövligt tillstånd. Sotaren hade skiftat färg och var från topp till tå täckt av en vit glasyr, som åstadkommit av den kallnade sockerlagen. Kalles vilda skrik, då han hittade sotaren på golvet, gjorde att flera av kroggästerna strömmade till punschkokeriet. En av gästerna högg tag i sotarens ena arm för att dra upp honom från golvet, men det knakade i armen och han konstaterade i hall hast, att sotaren var död, då han redan var likstel. En av gästerna tog dock mod till sig och slog en spann med vatten över "byltet" på golvet, som då började röra på sig allt eftersom glasyren i kläderna tinade upp.

Det ofrivilliga punschbadet avskräckte inte SotarEriksson från att återkomma till Hagströms domäner, vilket han gjorde så länge som verksamheten pågick. För övrigt sotade Eriksson i byarna kring Kungsör långt in på 1920-talet.

Rökt whisky är det många som känner till, men på krogen i Kungsör har det serverats rökt punsch. Det var den bismak, som SotarEriksson efterlämnade som extra krydda i detta punschkok.

P.S. Sanningshalten i denna berättelse har jag fått styrkt vid intervjuer med flera gamla Kungsörbor bl a min far, Erik Sörberg samt vid en videodokumentation med Wille Andersson i Skillinge våren 1991.

Kungsörsklubben W 6

Av Lennart Nelson

Det är säkerligen inte många som känner till att lilla Kungsör i början på 1920-talet höll sig med en W 6-klubb. Gamla gulnade protokoll, påträffade vid en vindsröjning i fastigheten Drottninggatan 42, berättar ett och annat om klubbens tillvaro. Nu blev inte klubben nämnvärt långlivad och efter bara ett par år avsomnade den saligen.

Bröderna Torsten och Tage Olsson ingick i medlemskåren och deras far drev specerihandel i den nämnda fastigheten. Klubbens allra första möte hölls den 9 november 1920 på Kungsörs hotell. Harald Strömberg - senare trädgårdsmästare - utsågs till ordförande, Alvar Härner blev sekreterare och Gunnar Johnsson kassör. Till styrelsen fogades även Martin Nilsson - senare trädgårdsmästare även han. Årsavgiften klubbades till två kronor/månad och skall erläggas med en krona var 14:e dag. På grund av att hotellet slog igen sina portar kl 22.00 "måste vi sorgligt nog avsluta vårt möte, noterades i protokollet.

Den 5 dec samlades W6 till möte hemma hos Sven Holmar - denne firade samma dag sina 17 år. Vid tillfället godkändes en faktura för ett telegram som Holmar tillsänts inför högtidsdagen. Det bokfördes vidare att klubbens kassa

Två av de tongivande i W 6- 1920-1921. Det är bröderna Torsten och Tage Olsson som poserar inför Köpingsfotografen Westman några år innan klubben W 6 kom till och ganska snart avsomnade. . .

Bilden ur hembygdsföreningens samling.

omfattade totalt 8:30 kronor. Bara ett par veckor senare var den ekonomiska ställningen betydligt stärkt - 17:30 kronor.

Snälla mamma

Det arrangerades en julfest på Hotellet tisdagen den 28 dec varvid man beslöt att inhandla en "kappe" äpplen av Martin Nilsson - denne lovade att sälja dem så billigt som möjligt. Även apelsiner skulle inhandlas - däremot skulle var och en hålla sig med cigaretter. Till julfesten skulle Martin Nilssons "snälla mamma" baka en tårta. Klubbens fjärde sammankomst hölls hos familjen Strömberg varvid Harald Strömbergs mor var vänlig nog att bjuda på kaffe.

I januari den 13 året 1921 samlades man till extramöte på Hotellet. Sekreteraren Gunnar Johnsson begärde att under åtta månader få sin veckoavgift sänkt till 25 öre - detta på grund av vistelse i Örebro. Det beviljades "dock under stor ångest och klagan i församlingen".

Harald Strömberg föreslog att klubben skulle "bygga" ett tält till sommaren -ett förslag som blev godkänt. Torsten Olsson anmodades att lägga undan säckar i den mån han kunde - det gällde säkerligen tomma sockersäckar från faderns speceributik.

Skidtur Köping

I början på februari 1921 företogs en skidfärd till Köping - en färd som gick på Jägaråsen och delvis på Galtenfjärden. Det blev start på kyrkvallen "om någon inte infann sig på bestämd tid hade de övriga rättighet att åka ifrån denne".

Projektet

Det planerade tältet togs på nytt upp för behandling i februari 1921. Man klubbade storleken längd tre meter, bredd två meter och höjd i mitten två meter. Det blev beslut om inköp av säckar till tältduk och medlemmarna blir samlade för att uppsprätta och tvätta säckarna. Harald Strömberg lovade att be sin syster att sy tältet.

Det presenterades en ytterst fylig rapport om den nämnda skidturen till Köping- bröderna Olsson kunde inte delta på grund av "orkeslöshet". I Köping uppsöktes ett "fint" kafé där truppen "fikade" för sammanlagt 3:40 kronor plus 60 öre i dricks. Under hemfärden spurtade Martin Nilsson och Sven Holmér från de övriga. Returresan på landsvägen gick inte särskilt bra och paret Harald Strömberg samt Alvar Härner bar skidorna på axlarna för att den sista biten till Kungsör lifta med en bondskjuts.

Om klubben W 6: s fortsatta tillvaro vet vi föga då följande protokoll saknas och de nämnda ynglingarna är samtliga bortgångna. Alvar Härner flyttade sina bopålar till Helsingborg och Sven Holmér ingav sin utträdesansökning i mars 1921. Han framhöll att säkerligen halva medlemskåren såg fram mot hans utträde - Holmér tyckte att Tage Andersson kunde ses som lämplig efterträdare.

Holmér rundade av med: -Jag hyser inge personligt agg till någon utav Eder och hoppas kunna spraka med Er som kamrater.

Så var det att jobba som piga för 80 år sedan

Ur kungsörsflickan Hildegard Petterssons dagbok, skriven 1920
då hon som 18-åring arbetade som piga på en gård i Uppland.

Av Knut Barr

För en tid sedan fick jag i min hand en dagbok skriven 1920 av kungsörsflickan Hildegard Eriksson som då var 18 år och hette Petterson i efternamn. Dagboken utgör ett litet tidsdokument för hur det kunde vara att som ung flicka åka hemifrån för att tillträda sin första plats. Det var vid Norränge gård utanför Bålsta i Uppland.

Journalisten Ester Blenda Nordström jobbade som piga på en sörm-landsgård under en månad 1914. Av hennes reportage framgår att de fick börja jobba redan fem på morgonen och att det var dåligt med hygien. Disktrasan visade sig ha en häpnadsväckande användbarhet. Den användes till dammtorkning, att tvätta golv med och som tvättnapp till barnen. När hon överraskades då hon i smyg tvättade sitt hår fick hon höra: Är du tokig du! Står du och tvättar dig så här på måron. D'ä ju bara torsda. De va väldigt va du ä fin å dig.

Så illa verkar det inte alls ha varit på Norränge gård, men att det var långa arbetsdagar även där och att det ställdes stora krav framgår klart av dagboken. Det är imponerande hur en 18-åring utöver att sköta fyra barn kunde klara matlagning, bakning sy kläder osv. hela tiden med sikt inställt på att klara av även de mest besvärliga situationer.

Den 4 maj tillträdde Hildegard sin första plats. Hon skriver att det inte var roligt att åka hemifrån, men att allt måste gå. Hon reste med ½ 11-tåget från Kungsör där alla hemifrån var med till stationen. Sex timmar senare var hon framme i Bålsta i Uppland, där hon steg av. Där stod flera hästskjutsar och väntade på resenärer och hon visste inte vilken hon skulle åka med. Hon gick fram till en av skjutsarna och frågade om det var den och det visade sig vara rätt och det var Hedin själv som hon skulle jobba hos som satt där. Hon undrade för sig själv vart hon skulle komma, för hennes första intryck var inte vidare alls. Vagnen var gul och fotsacken var av röd sammet så hon tyckte det var ett konstigt folk utan tycke och smak. Två timmar senare, efter att ha "varit opp till handelsbodan" var de framme vid Norränge 12 km från Bålsta. Frun stod på verandan och tog emot den nykomna pigan, skriver hon. Hon tyckte frun såg väldigt trevlig ut. Först kom de två största barnen fram och hälsade, blyga förstås. Sen fick hon gå upp till barnkammaren -ty där var det

två som gav hals- och hälsa på de två yngre barnen. Frun vågade inte visa mer än två i taget, fick hon veta. På kvällen dukades i matsalen med omelett, smör, bröd, gröt och mjölk. När kvällen var över tyckte hon det var skönt att få gå upp till barnkammaren och slumra in till kl 6 nästföljande dag. Det var hennes första dag på hennes första anställning och hon funderade på varför hon skulle komma dit och bli bonnpiga.

Hon fick alltså inte eget rum utan fick sova barnkammaren.

Någon dag senare följde hon med för att hälsa på hos gamla Hedins. Där träffade hon några ungdomar, men de ville inte alls prata med henne så hon tyckte det var skönt att

Hildegard Pettersson omkring 1924.

komma tillbaks till Norr-änge igen. På lördagen reste hon och frun till Uppsala och kom tillbaka på söndagseftermiddagen. Hon träffade många bekanta, trots att det var första gången hon var där.

Nästkommande vecka blev knogig, skriver hon. Då skulle det vårstädas i hela huset. Alla kläder skulle ut och allt skulle skuras och göras rent till pingst.

På pingstdagen skulle hon resa till Sigtuna med båt, men kom för sent. Herr Hedin skjutsade henne då till Vallby brygga varifrån hon blev rodd över till den lilla staden. Det var så vackert medan hon roddes den lilla biten över sjön. Så stilla och fridfullt mot vad hon var van vid. En elev på Stiftelsen mötte henne vid sjön och följde henne upp till Stiftelsen där hon blev verkligen glatt överraskad: -Mitt på trappan, vem mötte jag ej då, om ej min kära broder, blev verkligen riktigt glad att få se honom ett tag.

Studenter från Uppsala var där och sjöng. Hon och hennes bror Herbert hörde på sången endast en kort stund för Herbert skulle åka med i disponerarens motorbåt och de hade bråttom iväg. Hon blev sen bjuden på middag i elevens hem. Vid sjutiden begav hon sig till fruns hem Bärnö, ty herrskapet var där, och hon fick åka med dem tillbaka till Norränge.

Hela denna månad har gått så fort och bra på alla vis, skriver hon. Det är för att jag får resa hem om tisdag den 1. Det har jag glädigt mig åt, får då vara hemma en hel vecka. Märta och Erik skall nämligen gifta sig då.

Det var nog inte så lätt att åka hemifrån, från nära och kära tillbaka till det slit-samma jobbet från tidig morgon till sena kvällen, men dagboken hjälpte nog henne att hålla ut och hålla humöret uppe verkar det som. Först när hon är tillbaka i Norränge skriver hon i åter dagboken.

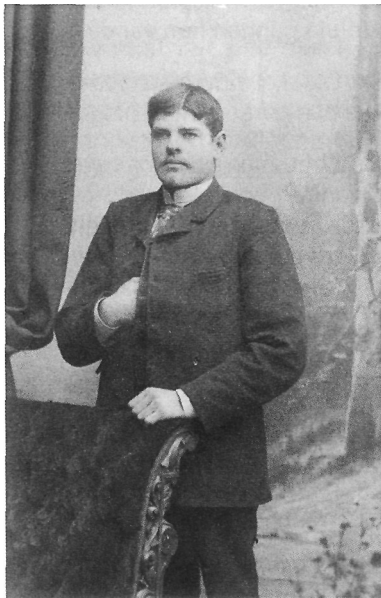
Nu är det slut på friheten igen. Nog önskade jag att få stanna hemma, det var riktigt tråkigt att resa tillbaks, mycket värre än första gången, ty nu visste jag hur jag hade det. Vid avresan stod Astrid ute och viftade med en stor handduk och då tänkte jag varför skall jag iväg hit igen, när så mycket trevligt väntas hemma. Det var nästan så tåren kom, men den måste bort i samma ögonblick den kom, det måste gå. Ikväll känns det lite konstigt att vara här fast man var hemma igår kväll.

Ibland hade hon ändå möjlighet att vara ute och ha roligt. Lördagen en vecka senare var hon till Tärna på fest. Den var trevlig som vanligt, men den hon ville träffa först och främst var inte där. Man måste vara glad ändå, man fick inte låssa om nånting, skriver hon.

På måndagen stod hon och bakade småbröd hela dagen, på tisdagen fick hon städa överallt och på onsdagen fick hon plocka med lite av varje, men det tyckte hon gick bra för hennes pappa skulle komma på kvällen. Då var herrskapet borta och hon var ensam med barnen. Alla fyra barnen skulle badas i tid så att hon hann åka ner till bryggan och möta sin "lilla pappa". När frun nästa dag fick veta att Hildegard mött sin pappa blev hon inte glad. Hildegard tyckte emellertid att när hon gjort allt som hon var ålagd att göra kunde hon få åka och möta sin pappa. Hon tyckte att frun inte kunde begära

att hon skulle gno till 11 på kvällen medan hon själv var på kalas. Ånej, 8 timmar fick räcka.

På midsommaraftonen kom det främmande från Stockholm. Då fick hon stå vid spisen och laga mat, men det var ingen ordning alls, bara kladd, skriver hon. Ungefär sju på kvällen begav sig hela röran ner till Aske på dans medan hon och hennes pappa stannade kvar på gården. Han satte sig på verandan, men hon måste lägga de fyra barnen innan hon kunde språka med honom. Klockan 9 satt hon där iallafall. Hon tyckte inte det var så angenäm midsommaraftonen, men den hade varit ännu värre om inte hennes pappa kommit. Midsomardagen lika knogig. Då fick hon laga mat hela dagen. Inget var iordninggjort förut utan allt måste göras på söndagen. Det var tur att det regnade så det inte var så ohyggligt varmt.

Pappa Lars.

I slutet av veckan skriver hon: I dag är det fredag för alla som inte får stryk.

Kandidat Forsäll har idag skjutsat min lilla Pappa till Bålsta, han hade inte ro att vara borta längre.

Söndagen den 27 juli är hon mycket trött eftersom hon dagen innan varit på förlovningsfest, kaffe och dans till ½ 3 på natten. Hon gick ut för att lägga sig på gräsmattan och läsa, men snart började barnen bråka med "tant Hia" som barnen kallade henne. Klockan 3 skulle hon och kandidat F gå på gudstjänst i kyrkan, men de kom försent, så de gick hem igen och drack kaffe. Sen skulle hon på basaren i backen, men kom inte dit förrän ½ 10. Innan dess skulle barnen läggas, mjölken mätas och separeras och en supé skulle lagas för det kom främmande.

På torsdagen gick Maja på en veckas semester efter att ha varit där en månad. Nu har jag stigit i graderna, skriver Hildegard. Nu är jag höns- och gris-piga också, så det är verkligen knogit nu, värre än förut.

På lördagen var hon alldeles själv med allt, för herrskapet var på kalas. Då måste hon ta hand om djuren, mäta mjölken och sköta alla fyra ungarna. Men hon tog det lugnt och allt gick bra. När hon var klar satte hon sig på verandan för att läsa, men det blev inget läst. Hon satt bara och njöt av den stilla fridfulla kvällen och tänkte på samma tid i fjol.

Några dar senare satt hon vid symaskinen hela dagen för att sy en ny klänning till lillan. Den var skär- och vitrandig och väldigt söt, tyckte hon, men frun tyckte inte att flickan passade i den, trots att frun själv bestämt hur den skulle vara sydd. Aldrig blir det så det duger när jag stackare skall göra något, skriver hon.

När frun och lillan skulle åka till Uppsala måste Hildegard och Britt hjälpa till och bära resväskor till båten. Hon skriver: Ni ska inte tro att det fanns någon häst i stallet när fru Hedin skulle resa, så jag sade att jag tyckte det var fisit av herr Hedin att inte skjutsa. Det är alltid så sa hon då. Jag tänkte att det skulle vara så olika. Tänk hemma när min mamma skulle ut, då var hästarna aldrig långt borta. Nog skulle de hem när mor skulle ut. Det var skillnad för hemma var det bra familjeförhållanden. Det är det inte alls här. Jag tycker riktigt synd om frun här, hon är då långt ifrån lycklig.

När frun kom tillbaka med 6-båten några dar senare fanns inte heller någon skjuts. Hildegard och Britt mötte med cykel. Medan de väntade på båten badade de, men botten var gräsligt stenig, helt annan än hemma vid Botten.* Frun och ungarna var så griniga när de kom hem, så det var inget som passade. Hildegard hade gjort iordning havregrynsgröt, svampomelett, smörgåsar osv, men det skulle de inte ha utan hon fick steka korv istället. Ungarna skrek så man nästan blev nervös, men det får man inte vara här, då kan man inte stå ut länge, inte så länge som jag tänkt, skriver hon.

* Badstranden vid Jägaråsen i Kungsör heter Botten

Nästkommande lördag var knogig. Då steg hon upp $\frac{1}{2}$ 6 för köket skulle skuras och karlarna skulle ha mat $\frac{1}{2}$ 7, sen var det bakning och städning. När hon städat överallt badade hon ungarna, de skrek rysligt.

Helgen någon vecka senare var hon ledig. På lördagskvällen cyklade hon till sin bror Herbert i Sundby. Det tog bara en timme att cykla dit. Hon stannade där till måndag middag. På eftermiddagen rensade hon och fru Hedin jordgubbar och konserverade dem.

Veckan därpå var det fruntimmersveckan och då hade hon namnsdag. Hon tänkte på namnsdagen året innan då hon på väg från Dalarna kom till Västerås "vem kom inte på tåget då om inte ja, (här har hon medvetet utelämnat vem det var) så hade vi resällskap ända hem till Valskog där vi var inne på hotellet och festade ett slag."

Den 11 augusti skriver hon. Nu är det mycket länge sen jag skrev i min dagbok, som en gång, om några år, ska förtälja hur jag hade det sommaren 1920. Jag har rakt inte haft tid att skriva för sista veckan rustade vi till Karindagen från 5 på morgonen till 12 på natten. På Karin-dagen kom det 45 personer. De bjöds på kaffe kl 5, supé kl 10 med dans däremellan och sen bal till kl 3 på måndag morgon.

Den gångna torsdagen och fredagen var det storbak som började 5 på morgonen. På Lars-dagen(10/8) cyklade hon till rikstelefonen och ringde och gratulerade sin pappa på namnsdagen. Samma dag fick hon brev från Astrid och bjudningskort till bröllop.

Frostuna gård. 26

Lördagen den 21 augusti var hon med som tärna på bröllopet i Vreta. På måndagen åkte hon hem till Frostuna i Kungsör. Hon besökte sin mammas grav och hälsade på Asrid i Klockargården. Ett par dagar senare åkte hon tillbaka till Norränge. Pappa och Poldy (hunden) följde med till tåget. Resan gick över Valskog där hon måste vänta två timmar på nästa tåg och hon trodde att det skulle bli gräsligt långsamt, men när hon kom dit satt hennes bästa vänner där. De hade cyklat till Valskog för att hålla henne sällskap och de två timmarna gick istället alldeles för fort.

När hon kom till Bålsta blev hon hämtad med hästskjuts dragen av en svart häst likadan som den hemma.

Sen började knoget igen. Hon bakade ut två stora degar på fredagen och kokade lingon förfullt. På lördagen var hon uppe kl 5 och skurade köket mm och på eftermiddagen skylade hon vete till 6 på kvällen. På söndagen var det riksdagsmannaval.

Den 10 oktober skriver hon. Om två timmar börjar ett nytt levnadsår för mig. Jag går det sista tonåret till mötes. Ja, tänk nästa år är man 20. Man är snart gammal vorden. Jag hoppas att jag under detta nya år får inhämta mycket gott och många goda kunskaper, så att jag med tiden allt mer och mer blir lik min lilla kära mamma, som så väl behövde leva för att pränta i mig något gott, men då hade jag väl varit för lycklig, så Gud tyckte väl det var bäst att taga henne till sig.

Herrskapet har varit på stor middag idag. Maja är ledig för att hennes mamma är sjuk så jag måste sköta hennes sysslor också. Har skött både grisar höns och mjölkhämtningen. Har just lagt barnen och nu sover de så gott alla fyra bråkstakarna.

Jag sa ifrån skötseln av grisarna, skriver hon senare. Fyra stycken ska ha mat fyra gånger om dagen. Det är så gräsligt tungt skriver hon. Jag är färdig att digna innan jag är framme hos dem, det känns i ryggen också. Och mocka, det ville jag då rakt inte göra, men det gör jag nu varannan dag. Allting får man göra när man kommer bort, sådant man aldrig gjort förut.

I slutet av september hjälpte hon till att tvätta och klappa tvätt i tre dagar. Trots bra torkväder fick de inte ordning på tvätten på en vecka utan strykningen blev kvar till veckan därpå.

Efter strykningen stod hon och Selma i bagarstugan i två dagar från 5 på morgonen till sena kvällen, med avbrott för skötsel av djuren. De bakade ut två 20-litersdegar, av den ena blev det 20 tjug kakor och av den andra 12 tjug skorpor. Men ändå måste de baka mera. Hon tyckte det var mycket tröttsamt särskilt för ryggen och fötterna, men brödet blev fint, så fint och mörkt hade det knappt aldrig varit förut. Det kommer nog an på mig, skriver Hildegard, jag har naggat kakorna på båda sidorna. Nu kan jag baka fint spisbröd. Väldigt bra att kunna om man någon gång skulle behöva kunna det konstaterar Hildegard i slutet av sin dagbok.

Hildegard gick sen i fackskola i Uppsala och utbildade sig i hushållsgöromål. Hon gifte sig när hon var 25 år och flyttade till kronogården Frostuna, som tidigare arrenderats av hennes pappa Lars. När han blev änkling flyttade han till Sofiero vid nuvarande Karlsgatan.

Man kan ju förstå att Hildegard blev en duktig husmor som klarade alla de uppgifter som man på den tiden behövde utföra på en gård som ofta var tidsödande hantverk. Hon vävde t ex lakanen och andra tyger själv. Men först måste linet sås och skördas och sedan bråkas, skäcktas, häcklas spinnas osv innan hon slutligen kunde väva dem.

Astrid som nämns i dagboken var dotter till skolläraren Nyström i Kungs Barakarö skola.

Källor:

Skriftligt: Hildegard Erikssons dagbok

Muntligt: Barbro Andersson, dotter till Hildegard.

Det var då det

Av Lennart Nelson

Kungsör liksom landet i övrigt drabbades en hel del av 1930-talets svåra depression, ett förhållande som 1932 visade sig när Kungsörs dåvarande konsumtionsförening presenterade sin verksamhetsberättelse. Föreningen sammanlagda varuomsättning uppgick till dryga 385 000 kronor - en omsättning som minskat med drygt 16 000 kronor sedan föregående år.

Det noterades att orsaken stod att finna i att det rådde arbetslöshet och vidare att varupriser sjunkit en hel del. Föreningens ekonomiska ställning balanserades på totalt närmare 200 000 kronor. Det kan nämnas att det totala lönekontot rörde sig om drygt 23 000 (!) kronor.

I styrelsens slutord kunde trots allt noteras att verksamheten varit tillfredsställande. Redogörelsen hade signerats av de styrande Rickard Karlsson, Nils Thornström, Werner Hermansson, Carl Larsson och Walfrid Axelman. Det var den kvintetten som utgjorde styrelsen för 70 år sedan.

Några få år senare puffade Konsum för ett tillfällighetsparti som kulle utförsäljas extra billigt, det skedde dagarna efter julhelgen 1936.

Damerna kunde utrusta sig med kulörta linnen för 70 öre, fodrade dambenkläder för en krona (det gällde säkert rejält varma föregångare till dagens trosor). Manströjor av olika slag såldes för 1:50 och ett par herrstrumpor betalades med 90 öre. Filtar i olika färger såldes för 6 kronor. Det var andra tider och andra priser det.

Kufar i Kungsör

Av Lennart Nelson

Karlarnas Kungsör har i likhet med så gott som varje ort, bygd och by hållit sig med original - kufar som i allra högsta grad valt att traska sina egna vägar. De har kort och gott bortsett från hur medelsvensson traskat runt i ekorrhjulet, flertalet av dem har vi valt att betrakta som positiva färglickar i vår omgivning.

Hin håles syster

Gång efter annan har för oss berättats om den s k "Lövä-smen" - en bygdens son som var ett mellanting av smed och småbonde strax söder om Kungsör.

Nu var det så att denne i stort sett gode man med mer eller mindre jämna mellanrum greps av en svårartad törst och det dög minsann inte med vare sig vatten eller hallonbrus - nej, det skulle allt vara häftigare våtvaror. Det bar då av till "metropolen" i Kung Karl, där kunde den sugne bli hjälpt och komma i rätt stämning.

I samma slags upprymda stämning kom dock inte "Lövä-sarns" arma hustru vilken alltför ofta fick knalla ut i natten när gubben kom hem i sin skjuts - "Smens" gamla ök hittade hem utan att "husse" skötte tömmarna. Frugan ledsnade efter hand på de alltför täta turerna till Kungsör och hon smidde en mer eller mindre djävulsk plan för att få slut på gubbens utsvävningar.

En gång när maken gav sig av till Kungsör räknade hon med att ge honom en riktig minnesbeta, hon kände väl till att den glade festaren var en smula vidskeplig. På kvällen när han sent om sider väntades hem hade hon skrudat sig i ett bländande vitt lakan och klättrat upp på en trädgren utmed byvägen.

När skjutsen med den glade smeden närmade sig trädet hoade gumman till och hästen stannade. Med dov stämma uppgav frugan att hon var "Hin håle" och hon beordrade gubben att han skulle sluta med sitt supande i annat fall skulle han bli hämtad.

Visst blev gubben en smula skärrad, men inte värre än att klarade av situationen.

- Jaså är det du som är "Hin håle". Det var bra att jag fick råka dej, vi har en hel del att prata om för jag är gift med din syster.

Hur det blev med tripperna till Kungsör efter denna händelse har inte framgått.

"Åkar-Johsnnas" Nisse

Ett annat ganska oförargligt original som fanns in på våra knutar var Nils "Kinke" Andersson en ganska glad figur som tillhörde stammisarna vid

Kungsörs bryggeris så gott som officiella ölkafé "Näckrosen" invid Arbogaån, ungefär där den nya Sofiabron idag finns.

Där halsades det försvarliga mängder "bira" - på sommaren svalkade med hjälp av sågad is ur ån och vintertid ställdes "putellerna" runt en rödglödgad plåtkamin som fanns i bryggeriets "utskänkningslokal" - där inne fick dock ingen tillåtelse att halsa.

"Kinke" var som sagt en av storkunderna, men han var en fredens man och råkade sällan eller aldrig komma på kant med någon.

I takt med att "Kinke" tömde den ena pilsnerpavan efter den andra ökade även takten när det gällde att vårdslösas med sanningshalten. Han gav en smått mustig berättelse om när han deltog i lossande av en skuta lastad med cementsäckar. Själv bar han en 50-kilossäck under vardera armen när han stegade över landgången. Vid ett tillfälle brast landgången och "Kinke" dråsade i ån med sina cementsäckar. Han tog sig dock vatten trampande upp till ytan, men bönföll räddningsmanskapet att skynda sig annars skulle han släppa cementsäckarna han höll kvar under armarna. En annan gång fabulerade han om sin karriär på friidrottsbanorna - där han förmodligen aldrig satte sina båda fötter. Han skröt vida om sina framgångar i kastringarna. Det gällde främst som kulstötare och diskuskastare. Det väckte enorm munterhet bland "Kinkes" åhörare när han berättade att han vid en kultävling i Köping hade hivat iväg kulan inte mindre än 36 meter. Kinke anade att han tagit till allt för kort och poängterade att kastet uppmättes till 56 meter, skratlsalvorna blev sannerligen inte mindre. Ett spjutkast på KSK:s gamla arena invid Strömbergs trädgård i Stallmästarehagen skall vi kanske inte en nämna "Kinke" kastade ut mot Uddhagen och man har fortfarande inte återfunnit spjutet och man har således inte kunnat mäta kastet.

Från Ryssland

Skomakare Svangren hade ett förflutet i Lenins Sovjet innan han slog sig ned i Kungsör. Han var en ytterst vältalig man som talade ett språk som de dåvarande stämmodeltagarna i Kungsör kunde avundas honom. Vid ett tillfälle i mitten på 1950-talet dök han upp på ett sammanträde med kommunfullmäktige och framförde under hövliga former om tillstånd att få yttra sig inför den "illustra" församlingen. Han beviljades tillstånd och höll en lysande framställning om beslut på kommunal nivå. Innan han dök upp i Kungsörs vita hus hade han dock hunnit styrka sig med en och annan "bärs". Rejält rund under sina fötter haffades Svangren en gång av polisen i Kungsör. Med tanke på att blivit avstängd för köp av såväl starksprit som öl undrade förhållsledaren Viktor Kristiansson hur han kunnat berusa sig. Vad är det du druckit, det luktar ju apa om dej, framhöll Kristiansson. - Jag har druckit "ruskabello" - en blandning av rödsprit och apelsinlemonad, då får man bort den otäcka smaken av apelsin.

Detta var tre av sedan länge bortgångna kufar, men det finns många flera, som kanske kan nämnas i kommande Särinmer.

En tillbakablick på hembygdsföreningens 75 år

Av Knut Barr

Med rötter ur 1890-talets idevärld växte hembygdsrörelsen fram i Sverige i början av 1900-talet.

Det sena 1800-talets stora samhällsförändringar, industrialismens genombrott osv, ökade intresset för folkets egna historia och att kunna ta med sig ett stycke av sitt fädernearv in i framtiden. Uppåt 300 hembygdsföreningar, bl a Kungsörs, bildades de första 30 åren av förra seklet.

Kungsörs hembygdsförening startade egentligen inom en annan förening, Kungsörs Knutsgille. Vid deras marssammankomst 1926 höll den för hembygdsvård varmt intresserade medlemmen bryggeridisponent Lambert Ekstam ett föredrag om Kungsörs historia och vid påföljande möte beslöts att hembygdsvård skulle tas upp på Knutsgillet program. Man tillsatte ett par kommittéer, en för fotografering och en som skulle utreda möjligheten att skriva Kungsörs historia.

I en motion till Knutsgillet från några av gillet drivande, skrevs att *komittéerna funnit an hembygdsarbetet var ett alltför rikt arbetsfält för att kunna förbehållas Gillet.*

Våren 1927 hölls ett hembygdsföredrag för allmänheten med medlemmen folkskollärare Walfrid Axelman som talare. Vid gillet sammanträde i mars samma år beslöt man att man skulle undersöka möjligheten att bilda en allmän förening för hembygdsvård och i april bildades Kungsörs hembygdsförening. Styrelsen bestod av 32 ledamöter med ingenjör Arvid Hamrin som ordförande. Hembygdsvården blev snabbt en hela bygdens angelägenhet och redan första året hade föreningen 315 medlemmar och ett par år senare var medlemsantalet uppe i över 700.

I arbetsutskottet satt ordförande Arvid Hamrin, sekreterare Walfrid Axelman, kassör Edvin Andersson och Lambert Ekstam som inventarieförvaltare. Man insåg snart att styrelsen var väl stor och 1929 hade antalet ledamöter reducerats till sju. Där ingick förutom de nyss nämnda, agronom Gösta Borgman, hemmansägare Karl Johansson och agronom Martin Unger. Att kungsgården spelat en stor roll i svensk historia under Vasatid och stormaktstid kände man till och med hjälp av intendent J Böttiger, Stockholm hade man en god bild av hur gården sett ut. Nu gällde det att få igång utgrävningar på Kungsudden för att få fram byggnadernas lägen och rumsindelning och samtidigt skapa en vacker park på området.

Hembygdssföreningens ordförande Arvid Hamrin längst till höger följer Kronprins Gustav Adolf, kronprinsessan Louise och landshövding Murray till utgrävningarna på Kungsudden sommaren 1929.

Längst bort t. v. Kungsladugårdens arbetarbostad uppförd av timmer från hovfruntimrets byggnad som nu är hembygdsgård. T h. Mejeribyggnaden. I förgrunden, brovaktarstugan.

Sommaren 1929 besöktes Kungsudden av den arkeologiintresserade kronprinsen Gustaf Adolf. I Arboga Tidning den 12 juni kan man läsa att kronprinsen kommer till kungsör den 19 dennes, enligt upplysningar av ingenjör Hamrin vilken i egenskap av ordförande i Kungsörs hembygdsförening haft hand om Kungsörsbesöket. Kronprinsen med uppvaktning kommer från Strömsholm och anländer Kungsör 11.15 fm. Här stannar man på Sofiabron där den kungliga gästen mottas av Kungsörs hembygdsförenings styrelse. Avsikten med uppehållet i Kungsör är att visa kronprinsen grundmurarna till Karl XI:s slott på kungsudden samt en gammal källare som har historiskt kuriositetvärde.

Vid denna tid fanns ett nedlagt mejeri och en annan större byggnad på Kungsudden som tillhörde Kungsladugårdens arrendator, agronom Borgman. 1933-34 fick föreningen köpa dem för 5300 kronor, som samlats in av kungsörare, varefter byggnaderna revs. Där fanns också Norra kungsladugårdens arbetarbostad uppförd av timmer från övervåningen av hovfruntimrets byggnad som klarat sig undan branden 1822 tack vare att den flyttats ett par år tidigare. Hembygdsföreningen arbetade med att förväva byggnaden för att restaurera och inreda den till hembygdsgård. Man skrev till Riksantikvarieämbetet och begärde utlåtande beträffande framlagt förslag om arrende av kungsudden och inlösen av bostadsbyggnaden.

Sigurd Curman, Riksantikvarieämbetet svarade i ett brev till hembygdsföreningen den 12 maj 1938, att *Ämbetet vill uttala sin livliga tillfredsställelse med det arbete som hembygdsföreningen nedlagt på utforskandet och istandsättningen av Kungsudden och dess byggnadsminnesmärken. Ämbetet finner föreningens förhandlingar med Kungl. Domänstyrelsen ... vara ett lyckligt led i strävandena att behandla Kungsudden som ett självständigt kulturminnesmärke. Fördenskull vill Ämbetet livligt tillstyrka att arrendekontrakt upprättas och att föreningen... inlöser bostadsbyggnaden, vilken äger särskilt historiskt intresse på grund av sitt direkta samband med den äldre bebyggelsen inom området.*

Utgrävningar och iordningställande av hembygdsgården

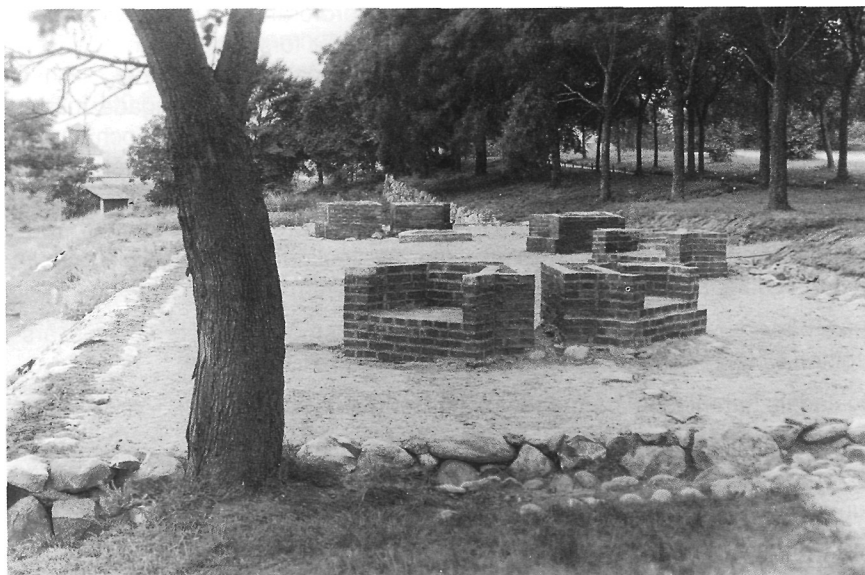
I september 1938 kunde hembygdsföreningen äntligen köpa byggnaden för 8000 kronor. Efter att ha betalat byggnaden återstod 2000 kronor till restaureringen vilket inte räckte. Man stod inför en mäktig uppgift. Antikvarie Erik Lundberg betecknade den som sensationell -En hel timmerbyggnad från Gustaf Vasas tid! Den tegelvälvda källaren grävdes ur och blev sen en ofta använd samlingslokal, Vasakällaren. På 1940-talet fortsatte utgrävningarna och arbetet med iordningsställa hovfruntimrets byggnad. Genom RA:s förmedling ställdes samvetsömma värnpliktiga till förfogande. De utförde dagverken fyra månader varje sommar åren 1940-43 och arbetade med att frilägga grunderna och spisarna och iordningställa murarna på Kungsudden. Föreningens ordförande Arvid Hamrin och vaktmästare Moberg basade över dom.

Den 1 november 1945 kunde föreningen ta sin hembygdsgård i besittning. Den innehöll då samlingslokaler i bottenvåningen och källaren och ett muse-

Hovfruntimrets övervåning som en tid användes som arbetarbostad restaureras och inreds här till hembygdsgård.

um på vinden samt bostad för vaktmästare. Genom hembygdsföreningen hade Kungsudden blivit en central plats för olika fester och firanden, t ex Nykterhetens dag, Valborgsmässa- och midsommarfirande, Svenska flaggans dag, seglarfester osv. I årsberättelsen för 1952, 25 år efter föreningens bildande, framgår att samlingslokalerna varit flitigt i bruk för föreningssam-

De rekonstruerade spisarna i kungsbyggnaden, numera övervuxna.

manträden, föredrag mm och medfört att ortens föreningsliv väsentligt ökat. Museet besöktes av 600 personer, som enligt kassarapporten för året inbringade 259 kronor i inträdesavgift. Där redovisas också en utgift på 75 kronor för vaktmästare. Medlemsantalet hade sjunkit till 110 som betalade 2 kronor i medlemsavgift.

Kommunala anslag erhöles från Kungsörs köping på 2000:- och ett från Kung Karls kommun på 800 :- . Två år senare hade de stigit till 3500:- resp. 2500:-, vilket idag skulle motsvara sammanlagt 66000:-

Årsanslagen hölls ungefär på samma belopp ända fram till slutet av 1960-talet. Efter kommunsammanslagningen 1 januari 1971 fick föreningen 17000 kronor från Kungsörs kommun.

Arvid Hamrin svingade ordförandeklubban i 26 år. Han var en synnerligen intresserad och kunnig hembygdsvårdare och lade ner mycken tid och kraft på verksamheten samtidigt som han var en frikostig donator som då och då räddade föreningens bräckliga ekonomi. Vid hans bortgång 1953 upprättades en minnesfond, till vilken 3256 kronor inflöt samma år.

Tore Hoving valdes till ny ordförande. Vid junisammanträdet påföljande år beslutades att en minnesplakett över Arvid Hamrin skulle uppsättas vid hembygdsgårdens port. Plaketten ritades av konstnären Axel Wallert och gjöts i brons av Erik Petterssons Konst-och metallgjuteri.

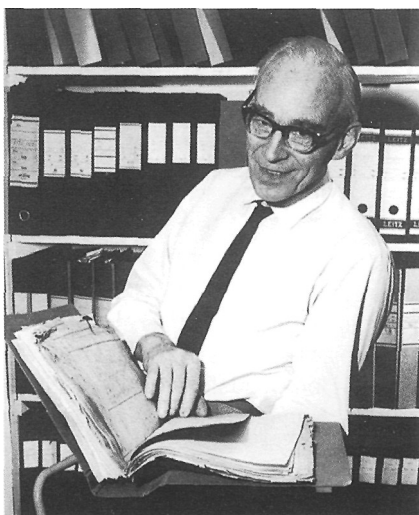
En stor högtidsdag var det, då H Maj:t Konungen på sin eriksgata besökte kungsudden och där mötte bygdens folk kan man läsa i årsberättelsen för 1955.

Efter Hoving valdes David Norrhammar som ordförande 1958 efter att varit kassör i 20 år. Intendent Böttiger lade grunden för forskningen om Kungsörs historia och Arvid Hamrin byggde på med egna arkivforskningar. David Norrhammar fortsatte forskandet med stor intensitet och tillbringade många dagar i olika arkiv. Han blev en skicklig och djuplodande forskare och samlade in ett omfattande arkivmaterial med imponerande noggrannhet. Tyvärr hann han bara publicera en liten del av sitt rika källmaterial före sin död. En av anledningarna till att föreningen började ge ut årsskriften *Särimner* 1986 var just att göra hans efterforskningar mer tillgängliga för alla intresserade, så att hans verk inte faller i glömska.

1963 hade föreningen 129 medlemmar. Vid årsmötet beslöts att höja årsavgiften till 5 kronor efter att ha varit 2 kronor sedan 1940-talet.

Mestadels har midsommarfirandet skett i hembygdsföreningens regi.

Många år inleddes firandet med att majstången smyckades av allmänheten på torget. Därefter drogs den smyckade stängen med häst och vagn ut till Kungsudden, men det blev allt svårare att finna någon häst för detta. *Hästjakt i Kungsör* och *Midsommarhäst i Kungsör ej lätt att finna*, löd tidningsrubrikerna 1967. Problemet löste sig och i den ekonomiska redogörelsen för firandet redovisas: hyra av häst 30:- och körkarl till majstången 20:-.

David Norrhammar avled 1968 och hans efterträdare på ordförandeposten blev Gösta Nilsson som tillhört styrelsen som representant för Kungsörs köping sedan 1953. Som sekreterare valdes Sven Burell, en aktiv hembygdsvårdare som även gjorde forskningar både i arkiv och i fält. Gösta Nilsson efterträddes som ordförande av Håkan Larsson som i sin tur efterträddes av Olle Goude, Knut Barr och nuvarande Tord Andersson 1987.

1964 var Bo Zetterlind på Kungsudden och höll talet på Svenska flaggans dag. Han medverkade också sommaren

David Norrhammar forskar här i Kung Karls kyrkoarkiv.

1986 med att läsa sina dikter i en mer än fullsatt Vasakällare. Diktläsningen varvades med sång och musik av sommarvärdinnorna Larsson- Söderbäck. Flickorna drev serveringen under några somrar och anordnade många uppskattade kvällsprogram med framträdanden av inbjudna gäster. En av kvällarna sändes i Västmanlands Radio. Kungsudden blev känd långt utanför kommungränsen och folk strömmade dit i fullsatta bussar. På grund av studier etc. måste de säga ifrån värdskapet efter några år och det gällde då att hitta någon som kunde ta vid. En förfrågan hos kommunens omsorgs verksamhet gav ett positivt gensvar och blev en lyckad och uppskattad lösning. Antalet kaffegäster och muséebesökare ökade ytterligare. År 2000 besöktes Kungsuddens servering av mer än 10000 personer.

I september år 2000 följde HM Kung Karl XI Gustav sin farfars exempel genom att tillsammans med Drottning Silvia besöka föreningen på Kungsudden i samband med Kung Karls kyrka 300-årsjubileum.

Alltsedan mitten av 1980-talet har medlemsantalet haft en stigande trend och är nu uppe i närmare 400 vilket är betydelsefullt för föreningens fortsatta arbete.

Källor och litteratur.

Kungsörs Knutsgille 25 år

Liten historik över Kungsörs Knutsgilles hembygdskommittés verksamhet undertiden 1926-03-06 - 1927-05-06

Hembygdsföreningens protokoll, års- och kassaberättelser

Burell S. 1971. Kungsör -en hembygdsbok

Barr K. 1987. Särimner

Tidningsurklipp och brev.

IOGT:arna i Kungsör höll igång under 30-talet

Av Lennart Nelson

Det ena arrangemanget efter det andra avlöste varandra när IOGT-logen Enighet i Kungsör "firade" sommaren från maj och till slutet av september 1935. Den 27-28 juli arrangerades årets hembygdsfest på Kungsudden, ett evenemang som anordnades tillsammans med Hembygdsföreningen. Denna tillställning lockade som regel stora skaror ut till Kungsudden och det trillade in åtskilliga kronor i arrangörernas kassaskrin.

Under sommarsäsongen var det bortåt 25 olika evenemang som stod IOGT:arna till buds. Den 2 juni blev det utfärd till Åholmen vid Nyckelön och den 16 samma månad vankades det gökotta vid Skillingegården. I juni hade det anordnats ett sommarläger för skollediga och då hade det inbjudits ungdomar från kringliggande loger. Det anordnades simkurs där Lennart Lundbohm fungerade som överste lärare. I juli blev det en färd till Norrköping där årets SGU-kongress arrangerades. Thure Hermansson höll i den resan medan brodern Erik stod för resan till Morgongåva och Ungdomslogernas dag.

Programbladet var späckat med annonser och där puffades för Nordlunds velocipedverkstad där det lockades med ringar och lyktor. M/S Vera med Alarik Blomshjöld som rorsman och skeppare körde Kungsör - Arboga tur- och retur för en krona!

IOGT:arna samlade till någon slags "gala" i den dåvarande Godtemplargården på Kungsgatan i kvarteret bågen.

Namnen, med vissa reservationer, några saknas helt.

Främst fr v: Doris Wågstrand, Majvor Östman, Sven-Åke Skog, Barbro Unemo, Lina Olsson, Martin Skog.

Andra raden fr v: Oskar Olsson, Henry Forsell, Albin Andersson, Gereon Dahlstedt, David Östlund, John Dalberg, Johan Zander, Oskar Grandin, Hjalmar Östlund, Valfrid Karlsson.

Tredje raden fr v: Rune Ljungberg, Uno Karlsson, Vendela Dahlberg, Greta Wågstrand, fru V Karlsson, Oskar Wågstrand, Signe Östman, ? ? Gerda Ersson, Astrid Skog, Märta Bjälevik, Ellen Palm, Sven Bjälevik, Carolina Olsson, Elsa och Gösta Holmkvist, Edit Andersson, Märta Ehnfors.

Fjärde raden fr v: Axel och Greta Eriksson, Sven Palm, Engelhart och Lisa Pettersson, S Andersson, Karl E Wågstrand, Annie Dahlstedt, fru Grandin, fru Palm, ? Anna Kjellman, "Mesak" Widing, Anders Andersson, Erik Karlsson.

Bakre raden fr v: Gösta Harlén, Gösta Eriksson, Elis Olsson, Åke Unemo, ? Evert Zetterberg, "Kåvesen", ? Ersson, ? Rune Harlén.

Bilden är förmodligen tagen någon gång 1929 eller 1930. Med hjälp av ett litet "detektivarbete" har vi lyckats få fram större delen av namnen

Foto Hembygdsföreningens samling.

Rekarnedräkten, folkdräkten med anknytning till kungsörsbygden

Av Knut Barr

I Sverige har vi över fyrahundra bygdedräkter i bruk. I slutet av 1800-talet, under nationalromantikens dagar, användes mest benämningen nationaldräkt. Dräkterna ansågs som en symbol för den svenska nationen. En riktigare benämning är folkdräkt, eftersom det blivit den rådande benämningen på dräkt med lokal särprägel. Ordet folkdräkt har använts sedan början av 1800-talet då de började avbildas i planschverk. På 1920-talet ökade intresset för hembygden och det bildades många hembygdsföreningar som uppmuntrade användandet av folkdräkter.

Dräkterna används mest vid festlig gemenskap i bygderna eller av människor långt hemifrån som vill känna samhörighet med sin eller sin släkts hembygd. Behovet av en dräkt som uttryck för gemenskap och samhörighet har medfört att man rekonstruerat bygdedräkter med utgångspunkt från uppgifter om äldre dräktskick i bygden. Så har man också gjort i Rekarne, det vill säga slättområdet i nordvästra Södermanland mellan Mälaren och Hjälmarén.

Dräkten består av gråblå kjol, randigt livstykke med skört och snörning, vitt batistförkläde och vitt halskläde med broderier samt ljusblå bindmössa med tyllstycke och röda strumpor. Östra och Västra Rekarne härader ligger omkring Eskilstuna

Så beskrivs rekarnedräkten i boken Folkdräkter och bygdedräkter från hela Sverige. Där står också att dräkten sammanställdes i början av 1930-talet, delvis med stöd av äldre bouppteckningar.

Vera Hamrin var en av de första medlemmarna i Kungsörs hembygdsförening och gift med föreningens första ordförande Arvid Hamrin. Hon berättade vid en intervju 1986, att friherrinnan Celsing på Biby utanför Eskilstuna, som var mycket hembygdsintresserad, hade lyckats ta reda på att rekarnebygden tidigare haft en dräkt och hur den såg ut. Hon lät väva upp tyger till både kjol och väst och även till halsklädet och hättorna efter sjuttonhundratalets-mönster.

Dessa tyger köpte sen Hamrins och fick samtidigt ritningar på hur dräkten skulle sys. Västen är sydd på ett ovanligt sätt. Missionspastor Olssons fru var sömmerska och hon sydde upp dem och kjolarna åt Vera Hamrin 1937. Hättan, halsklädet och livstycket broderade Vera Hamrin. Halsklädet broderades med ullgarn som hon fick av friherrinnan, samma garntyp som västen är vävd av. Hättornas stomme fick hon också från Biby liksom sidenets mönster med silkets färger angivna. Hättorna monterades sen av Barbro Dahlberg som då

var modist i Kungsör. Dräkternas skjortor är från Vera Hamrins leksandsdräkt, som hon sydde då hon var apotekselev i Leksand.

Smycket till dräkten köpte hon till leksandsdräkten då hon bodde i Örnköldsvik ett år. Det är ett allmogesmycke som också passar till rekarnedräkten och är gjort av P August Öman, Lycksele 1912.

Förklädena är vanliga vita förkläden som hon också sytt. Det finns två uppsättningar av dem. Det mindre skall användas som servett vid kalas och det större när man arbetar i köket och vill skydda kjolen. Dräkternas modell är troligen från 1700-talets andra hälft.

Kungsör ligger i rekarnebygden, så dräkten hör hemma här betonade Vera Hamrin. Dräkterna användes huvudsakligen av henne och hennes sonhustru Inga. Första gången de användes var på en hembygdsfest där Kerstin

Vera Hamrin klädd i sin Rekarnedräkt följer Kung Gustav VI Adolf ut ur vaskällaren vid hans besök på Kungsudden 1955.

Ur Widéns samling.

Bocklund och Vera Hamrin stod vid tombolan. Tanken var att dräkterna skulle användas av värdinnor vid hembygdsgården. Sista gången hon använde den var när Kung Gustav VI Adolf var på besök här i Kungsör 1955. Då fick hon vara med och ta emot honom klädd i Rekarnedräkten.

Vera Hamrin skänkte de två rekarnedräkterna till Kungsörs Hembygdsförening 1982. De lånades sen ut till bl a till folkdansare från Kungsör, då de hade uppvisningar. Hon och andra hade emellertid farhågor om att dräkterna slets för mycket. Hennes önskan var att de förvaras och användes med akt-samhet vid lämpliga tillfällen enligt hembygdsföreningens omdöme. Med dessa intentioner hängdes dräkterna undan men blev inte alls använda under flera år.

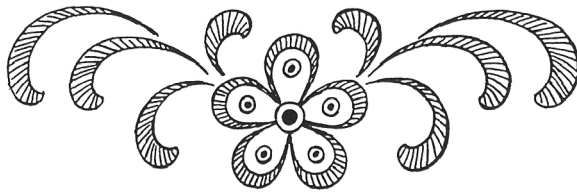
I år har Barbro Dahlberg och Gertrud Larsson tagit sig an dem, lagat och frä-schat upp dem för att de skall kunna användas igen vid lämpliga tillfällen.

Tryckta källor:

Arnö Berg I och Hazelius Berg H. 1976 Folkdräkter och bygdedräkter från hela Sverige. Västerås

Centergran U och Kirvall K. 1986. Folkdräkter förr och nu. Helsingborg
Nationalencyklopedin.1994.Höganäs

Muntligt: Vera
Hamrin.

Carl XII på "lit de parade"

Av Lennart Nelson

Kungsör Kungs-Udden den 30 juli 1947

-Var i onsdags i Kungsör en stor del av dagen, men såg ej till Moberg (Kungsuddens allt-i-allo Gustav Moberg under en följd av år - red anmärkning). Här en bild av Carl XII liggande på en soffa i "mitt" rum. Naturlig storlek 180 cm. Har varit betänkt att ge Kungsörs museum den.

-Så skriver en F U (tveksam om initialerna) Wassberg när denna gjorde ett kort besök i Kungsör. I "mitt" rum noterar Wassberg - han har måhända varit bosatt i byggnaden en gång i tiden?

F U (?) Wassberg

-Detta är vad vi vet om bilden ovan som finns i hembygdsföreningen samlingar. I form av en trolig gipsdocka ligger majestätet på lit de parade. Det rör sig kanhända om en avgjutning av den skjutne konungens dödsmask. Så långt vi vet har inte hembygdsföreningen fått "dockan" - vi får säkerligen nöja oss med fotografiet.

Carl XII på "lit de parade".

"Kasper" En särling i Kungsör

Av Lennart Nelson

Minnesgoda Kungsörsbor kommer säkerligen ihåg den lille jovialiske Oskar "Kasper" Karlsson, som tillbringade sina sista levnadsår på Tallåsgården innan han gick ur tiden 91 år gammal. Han kallade sig gärna gårdfarihandlare utom när han lyckades prångla knappålsbrev - då rörde det sig om så stora antal att han betecknade sig som grosshandlare.

Livet hade inte farit så varligt fram alla gånger med den lille "Kasper" han tycktes dock finna sig tämligen väl med sin tillvaro. Signaturen hade tillfälle att intervjua den f d "köpmannen" när han skulle fira sin 85-årsdag i april 1966. I god tid före högtidsdagen hade han själv knallat runt på "byn" med en hyllningslista och lyckats förmå en och annan att bidra med en eller ett par kronor. Jag vill minnas att en av gratulanterna var köpman Erik Granberg vid dåvarande "Pe-Ges" som bidrog med tre kronor.

I den röda stugan strax söder om Kung Karls kyrka föddes "Kasper" som den siste i raden av åtta barn. Stugan byggdes en gång på 1850-talet och lär ha varit Kungsörs första fattigstuga. Till höger ses den norra flygelbyggnaden på Bjurlingska gården.

För att börja från början föddes "Kasper" i en liten röd stuga som den 2 april 1881 fanns i hörnet Södra kyrkogatan - Tessingatan - huset hade en gång tjänstgjort som fattigstuga. Den blivande "grosshandlaren" var den yngste av familjens åtta barn och var den siste överlevande som då fanns kvar: "Kaspers" pappa var verksam som statkarl vid Norra Kungsladugården där Borgman d ä var myndig husbonde. Åttabarnspappan gick bort då "Kasper" var 14 och för mammans del återstod den dåvarande fattighjälpen.

Oskar medgav att han inte var någon studiebegåvning och valde alltför ofta att strunta i lektionerna som då var förlagda till gamla skolan invid Klockargården. Vid ett tillfälle ertappades "Kasper" i fröknarnas Åhrlings trädgård vid Täcklunda av den myndige prosten Eckerberg, som förstod att han hittat en skolkare - med hjälp av ett öra leddes han till skolan.

Ganska snart efter avslutad skolgång blev det ett tråkigt inslag med ett stulet fickur och "Kasper" hamnade på ett arbetshem. Efter den sejouren slog han sig ganska snart in på "nasarbanan" som medförde att han kunde bekanta sig med stora delar av Mellansverige. Det blev strövtåg nedåt Småland, men även Värmland och Östergötland. Unikaboxen var laddad med allt från knapp- och säkerhetsnålar till rakblad och tvålar, skoremmer och liknande. Ibland räckte dagskassan till en korvstump och ett par pilsner, det kunde också vankas en smörgås i något välvilligt hem. Nätterna tillbringades ofta på

ladugårdskullar eller i hölador.-Man stod sig gott i höet och fötterna klarade sig bra bara man tog av sig skorna. Jag har aldrig lärt mig att cykla. Det var således till fots "Kasper" ägnade sig åt att traska runt i landet. - När jag kom till Skillinge ålderdomshem på gamla dar köpte jag en trehjuling för tio kronor men den lyckades några busfrön köra sönder för mig.

Jag har så mycket att berätta om mina turnéer att inte hela "Kuriren" skulle räcka till. Jag minns så väl en dag 1925 när jag traskade vägen fram mot Kungsör ute vid Skillinge. Jag var på väg till min syster Clara Jonsson som bodde på Gersillagatan. En av sockenpamparna körde om mig och på vagnen stod en likkista. Jag frågade bonden vem det var som hade gått bort. Då ä mor din, fick jag till svar. Jag har ju gjort en del "utflykter" och det har inte alla gånger varit så roligt.

Kasper med sin box som man ofta såg honom i bygden.

"Grosshandlaren Oskar "Kasper" Karlsson var en glad figur som oftast hade glimten i ögat. Han tog oftast tillvaron med en liten klackspark..."

Foto: Widéns samling

Jag har förresten inte alla gånger varit guds bästa barn. Det har dock blivit bättre på gamla dar.

"Kasper" rundade av vår lilla pratstund med en fundering om att bli åtminstone 90 år - han blev 91 drygt. Han tyckte det var roligt att "komma i tidningen" och hoppades att det skulle bli en stor och fin bild - det blev det också.

Särlingen "Kaspers" grav på Kung Karls kyrkogård från juli 1972 är numera jämnad med marken - en snart glömd Kungsörsbo som levat en gång för länge sedan. Men sådant är livet.

Kungsörs Hembygdsförenings styrelse verksamhetsberättelse för år 2001

Styrelsen för Kungsörs Hembygdsförening får för verksamhetsåret 2001 avge följande verksamhetsberättelse:

Styrelse	Tord Andersson	ordförande
	Tonny Fernerud	v ordförande
	Nils Olsson Bo	sekreterare
	Skoglund	kassör
	Torsten Olby	ledamot
	Anders Larsson	suppleant
	Bengt Sörberg	suppleant
	Lennart Neison	revisor
	Lennart Eriksson	revisor
	Axel Carlsson	revisorssuppleant
	Jan Rosén	revisorssuppleant

Sammanträden Styrelsen har under året hållit sju protokollförda sammanträden.

Särimner Tidskriften "SÄRIMNER", detta utomordentliga dokument över vad som hänt i Kungsör med omnejd, är fortfarande mycket omtyckt av våra medlemmar och styrelsen vill framföra ett stort tack till Knut Barr för det storartade arbete som han lägger ned i det redaktionella arbetet och även för tillkomsten av skriften.

Servering Serveringen har, liksom tidigare år, hållit öppen under sommarmånaderna. Intresset bara ökar och Kungsudden har besökts av fler än 15 000 personer.

De tre första söndagarna i advent ombesörjdes kaffeserveringen av fem av föreningens damer.

Tyvärr kan inte omsorgen fortsätta med verksamheten varför denna f o m våren 2002 arrenderats ut till Elisabet och Per-Göran Englund-Sköld. Verksamheten skall i stort sätt drivas som tidigare.

Firande

Nationaldagen och midsommar firades på Kungsudden. Den 6 juni förde Arboga Blåsorkester kungsörarna från kyrkvallen till Kungsudden där flaggan hissades av scouterna till tonerna av arméns flaggsignal. Under nationaldagsfirandet bjöd Karalakören, Kyrkokören, Chours Gaudio och Manskören på sång, och Folkdansgilletts barn- och ungdomsgrupp visade sina färdigheter.

Avslutningsvis högtidstalade Per-Olof Linderborg för de ca 300 deltagarna som till sist uppmanades att utbringa ett fyrfaldigt leve för Sverige.

Trots det miserabla vädret, regn, regn, ställde 15 tappra hembygddare upp dagen före midsommarafton för att klä majstången.

Midsommaraftonen var mulen, kall och blåsig men trots detta kom mycket folk, 5-600 personer, till Kungsudden och njöt av Bullens och Curras medryckande och engagerande midsommardans och Folkdansgilletts ungdomssektions uppvisning.

Resor

Tisdagen den 3 april inbjöd landshövding Mats Svegfors föreningens medlemmar till ett besök på Slottet i Västerås. Drygt 50 medlemmar hörsammade inbjudan och visningen som avslutades med kaffe och hembakat bröd var mycket uppskattad.

Lördagen den 1 september gjordes en utflykt till Fyrverkerikonserten i Dalhalla, bussen blev snart fullbokad med 50 glada medlemmar som trots det dåliga vädret fick uppleva en oförglömlig tillställning till en mycket rimlig kostnad.

Styrelsen tackar för förtroendet och ställer sina platser till förfogande.

STYRELSEN

Tord Anderson

Tonny Fernerud

Nils Olsson

Bo Skoglund

Torsten Olby

Inkomster och utgifter under verksamhetsåret 2001

Inkomster		Utgifter	
Kungsudden	23 066:-	Kungsudde	9 659:-
Särimner	620:-	n	21 494:-
Medlemsavgifter	28 120:-	Särimner	1 173:-
Räntor	174:45	Annonser	2 747:-
Diverse	7 575:-	Porto	3 572:-
		Telefon	8 500:-
		Arvoden	3 500:-
		Midsommar	<u>16093:-</u>
	59 555:45	Diverse	66 738:-

Ingående fondkonto	100 000:-
Ingående bank	56 636:57
Ingående postgiro	6 445:68
Inkomster	59 555:45
	222 637:70
Utgifter	<u>66 738:-</u>
	155
	899:70

Behållning fondkonto	100 000:-
Behållning bank	49 806:97
Behållning postgiro	<u>6 092:73</u>
	155 899:70

Kungsör 2002-03-21 *Bo*

Skoglund, kassör

Gåvor till föreningen

Tack alla Ni som bidragit med föremål, skrifter, bilder eller på annat sätt gett Ert stöd till hembygdsföreningen.

Författarna i årets Särinner

Abrahamsson Birger, värmeteknisk ingenjör
Barr Knut, ingenjör
Berggren Ragnar
Nelson Lennart, fd redaktör på Eskilstuna-Kuriren
Norrhammar David, framliden lärare och lokalhistorisk forskare
Sörberg Bengt, fd VD för Sörbergs produktions AB

Föreningens medlemmar

Abrahamsson, Birger
o. Hilppa, Västerås
Ahlstrand, Gösta
o. Margit Aldvén,
Sven-Åke
o. Ann-Marie,
Vimmerby
Alfredsson, Monica
Andersson, Anders
o. Ingegerd
Andersson, Bernt
o. Ann-Marie
Andersson, Björn
o. Solveig Andersson,
Gudrun Andersson,
Hans Andersson, Inga
Britt Andersson, Ingjald,
Köping
Andersson, Kerstin
Andersson, Kurt o. Ulla
Andersson, Leif
o. Maj-Britt
Andersson, Lena
Andersson, Olof, Köping
Andersson, Sven-Olof
o. Vanja, Köping
Andersson, Sören
Andersson, Tord
o. Barbro

Andersson-Cabander,
Thomas o. Marianne
Anderzon, Alf o. May,
Arboga
Bibloteket, Arboga
Arkkukangas, Taito
o. Seija
Asplund, Berit Signe
Axelsson, Bengt
Axelsson, Lena Axner,
Ingegerd Barck, Bernt-
Gunnar
o. Lilian
Barr, Knut o. Ingrid
Bengtsson, Clas G.
Berner-Idelfjell, Ulrika
o. Curt Bergh,
Britt-Marie,
Lidingö
Bergström, Boris
o. Kristina, Kumla
Bertling, Roger o. Inger
Bjelle, Anders,
Strängnäs Bjälevik,
Per-Arne Björk, Sven-
Olof o. Åsa Blom,
Annica Blom, Sylvia
Blomgren, Anna Mia
Blomgren, Ingabritt

Bogårdh, Christina,
Västerås Bogårdh,
Kerstin Boholm, Hans
Boholm, Håkan Borg-
Carlsson, Maja,
Hedersmedlem.
Brantefors, Hans,
Karlstad
Brantefors, Karl o. Lena
Brink, Gunhild,
Borensberg Bäckström,
Mats,
Linköping Classon,
Britta Carlsson, Sven-
Åke Carlsson, Enar o.
Martha Claesson, Janet
Dahl, Gunilla Dahl, Thure
o. Gun Dahlberg, Barbro
Dahlstedt, Ragnar o. Ulla
Djärv, Bengt Ehnfors,
Arne o. Britta Ek, Tage
Englund - Sköld, Elisabet
o. Per-Göran, Köping
Engqvist, Karin Ericsson,
Anna-Britta Ericsson,
Joel

o. Ann-Mari
 Eriksson, Bengt
 o. Anna-Greta,
 Runhällen
 Eriksson, Bengt o. Siv
 Eriksson, Britta
 Eriksson, Gunnar
 o. Barbro, Köping
 Eriksson, Gösta
 Eriksson, Karl-Ivar
 o. Britt Eriksson-
 Jonsson,
 Lars Erik o. Karin
 Eriksson, Lena,
 Johanneshov
 Eriksson, Lennart o. Ulla
 Eriksson, Marianne
 Eriksson, Mary Eriksson
 Jenslin, Therese o. Arne
 Eriksson, Per o. Torborg,
 Stora Sundby
 Eriksson, Ulf
 Eriksson Widén,
 Ingemar o. Marie-L.
 Erntsson, Lars, Norrtälje
 Falck, Nils o. Mona Falk,
 Margaretha,
 Huddinge Feldin,
 Anita Feldt, Inga
 Fennestad, Bibbi
 Fernerud, Tony
 Finnas, Kerstin,
 Degerfors
 Fjellström, Anne- Marie
 Forslund, Göte o. Eva
 Fransson, Ella
 Fredriksson, Eva,
 Södertälje
 Friberg, Hans c/o
 Eva Petersson,
 Kungsörs Ark.
 förening.
 Kungsörs Soc.dem.
 arbkom.
 Fredriksson, Conny
 Fridström, Kurt o. Doris
 Fälth, Torbjörn
 o. Kerstin, Köping
 Gidhagen, Göte
 o. Marianne
 Glad, Torbjörn,
 Vikbolandet
 Gotthardsson, Gunni

Granberg, Lisa
 Grönberg, Erik o. Ulla,
 Djursholm
 Gustafsson, Ingrid
 Gustafsson, Siv
 Gustavsson, Ingvar
 Gustavsson, Kurt
 Göransson, Lasse,
 Hedersmedlem
 Göransson, Olle
 Hallgren, Bo o. Annette
 Hallin, Ola Hahn,
 Margareta,
 Västerås
 Hammarström, Ingrid
 Hamrelius, Lärs-David,
 Arboga
 Hansson, Viola
 Hedberg, Ulla Hedberg,
 Tore o. Majlis
 Henriksson, Ulla
 Henziger, Egon
 Hermansson,
 Marie-Anne
 Hermansson, Birgit
 Hjalmarsson, Birgit
 Holgersson, Annica
 Holmström, Gerd
 o. Torbjörn, Valskog
 Häll, Inger Högborg,
 Gunvor Höglund, Eivor
 Jacobson, Per-Åke
 o. Rosita
 Jansson, Eric
 Jansson, Kerstin
 Jargården, Roland,
 Eskilstuna
 Jeppsson, Harriet,
 Malmö
 Jobén, Tommy
 Johansson, Anders
 o. Britt-Marie
 Johansson, Astrid
 Johansson, Bengt
 Johansson, Bertil o. Ulla
 Johansson, Britta
 Johansson, Evert
 o. Vera, Örebro
 Johansson, Ylva
 Johansson, Hans,
 Eskilstuna
 Johansson, Åke
 Jonson, Bo o. Gunilla
 Jonsson, Eric

Jonsson, Folke
 Jöransson, Tore
 Karlberg, Lars o.
 Ann-Christin, Västerås
 Karlsson, Bertil o. Gun
 Karlsson, Britt-Mari
 Karlsson, Karin,
 Stockholm Karlsson,
 Maria Karlsson, Gunnar
 Karlsson, Olle, Mariefred
 Kohlström, Hans
 Kohlström, Ingvar Kvick,
 Gärd Lagerberg, Erik
 o. Marit,
 Köping
 Lagerman, Vera,
 Västerås Lagerstedt,
 Karin Landerholm, Bengt
 Lantz, Sören o. Christina
 Larsson, Anders o. Irene
 Larsson, Axel o. Gertrud
 Larsson, Berit,
 Eskilstuna Larsson,
 Erik Henry Larsson, Ewa
 o. Lennart Larsson,
 Gunnar
 o. Ingegerd
 Larsson, Hans
 Larsson, Inga-Maja
 o. Stig
 Larsson, Kjell, Täby
 Larsson, Lars Göran,
 Nora
 Larsson, May Larsson,
 Michal, Arboga Larsson,
 Sven-Åke,
 Lerum Larsson
 Silfversparre,
 Göran o. Barbro
 Lengblad, Maj-Britt,
 Vikarbyn
 Lenskog, Torbjörn o. Ulla
 Liljegren, May Lind, Iris,
 Idkerberget Lindberg,
 Dagmar Linder, Judith,
 Staffanstorp
 Linderborg, Per-Olof
 o. Anna-Carin
 Lindholm, Ing-Mari
 Ljungdahl, Arne o. Lena
 Lundin, Leif Löfstedt,
 Henry

Magnusson, Rune
 o. Gunborg
 Malm, Kerstin
 Malmen, Birgitta
 Malmgren, Jan-Erik
 o. Solveig
 Marttiin, Juhani o. Inger
 Modéen, Lars Målberg,
 Tore Mårtensson, Karin,
 Katrineholm
 Nelson, Lennart o. Karin
 Nilsson, Alf, Arboga
 Nilsson, Ingegerd
 Nilsson-Ohlsson,
 Lärs-Göran o. Eva
 Norberg, Solbritt, Köping
 Nordlund, Bo
 Nordström, Agnes
 Norén, Anna-Lisa
 Norström, Rolf Nyman,
 Els- Marie Olby, Torsten
 Olsson, Anders Olsson,
 Bengt, Tullinge Olsson,
 Britt Olsson, Hans o.
 Majvor Olsson, Karl
 Olsson, Nils o. Rut
 Orrvik, Rune o. Inger
 Osberg, Lennart, Köping
 Palmer, Paul o. Dagmar
 Palmer, Staffan o. Anna
 Palmer Axelsson,
 Thomas o. Annika
 Persmar, Nils o. Ulrika
 Persson, Britt-Lis
 Persson, Hildur
 Persson, Knut,
 Fellingsbro
 Persson, Gisela
 Persson, Nils
 Persson, Per Erik
 o. Margot, Köping
 Persson, Åke
 Peräläinen, Reijo o. Iren
 Pettersson, Anders
 o. Eva
 Pettersson, Anna-Lena
 Pettersson, Clas
 o. Birgitta
 Pettersson, Anne-Marie
 Pettersson, Elisabet,
 Katrineholm
 Pettersson, Ingrid

Pohjolainen, Reino
 Pohjolainen, Toivo
 Ramqvist, Gunnar
 o. Sonia
 Rosander, Jan-Åke
 Rosedal, Björn o. Britta
 Rosén, Jan o. Monica
 Rubensson, Bengt
 o. Inga-Greta, Köping
 Ryman, Britt-Louise,
 Arboga
 Salomonsson, Berit
 Sandberg, Gull-Maj
 o. Sigvard, Köping
 Schelin, Göran o. Sahra
 Schelin, Karl Schelin,
 Leif o. Sonja Schelin,
 Per o. Vera Schelin,
 Stefan
 o. Camilla Schlegel,
 Hans Schulterus, Dagny
 Selander, Bengt Sillen,
 Karin, Köping Skog, Maj-
 Britt, Flen Skoglund, Bo
 o.
 Ulla-Britta Skult, Enar
 o. Ulla Sköldin, Per o.
 Majvor Smedeby, Gun
 Smeds, Per
 o. Ann-Charlotte
 Stenberg, Lennart o. Ulla
 Strand, Arne o. Gunnel,
 Köping
 Strååt, Maj o. Lars
 Ström, Lennart
 o. Margareta Sunje,
 Lennart, Spånga Sund,
 Harriet Svegfors, Mats,
 Hedersmedlem,
 Västerås Svensson,
 Gunn-Britt,
 Eskilstuna Svensson,
 Siv Säfström, Elis Söder,
 Kenny, Örebro Söder,
 Leif Söder, Svea
 Söderberg, Ann-Britt
 Söderberg, Håkan,
 Uppl.Väsby
 Söderberg, Leif,
 Eskilstuna

Söderlund, Gunhild
 Sörberg, Bengt
 o. Ann-Marie
 Tengbrand, Alice
 Thelin, Ingert Thell,
 Rune Thorell, Birger
 o. Ingegerd
 Thornström, Eva-Lena
 Tingvall, Börje o. Birgit
 Torvang, Gösta o. Gun
 Tyrfors, Lennart, Arboga
 Unemo, Barbro Unemo,
 Curt E., Visby Wadman,
 Gunhild Wallgren, Johan
 o. Carin Waltersson, Jan-
 Olof,
 Uppsala Velin,
 Iris Westlund, Solve
 Wettergren, Hans
 o. Gunnell
 Widén, Bruno
 o. Britt-Marie
 Wik, Jan-Erik
 Vikberg, Lars
 o. Margareta,
 Oxelösund
 Wiberg, Bertil
 o. Marie Louise O.,
 Gunnebo
 Volrathson, Annette
 Zander, Arne, Sundsvall
 Åhlin, Britt-Marie
 Åkergård, Linnea,
 Bromma
 Ålund, Ingrid, Valskog
 Ånstrand, Claes, Tullinge
 Öberg/Wiklund,
 Anne-Margreth,
 Alunda Östgren, Karl
 o. Majvor,
 Köping Östlund /
 Johansson,
 Walter o. Anna-Lisa

